Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 27 АВГУСТ, 1985 ШУ. ● № 103 (7138). ● Мах 3 кеп.

КПСС Центральни Комитете

23 августа КПСС ЦК хиннай 1986 шерен шийттталагIча пятилеткен СССР экономически а социальни а дегIаахара планаш кийчъяра дешай хьакъехьа совещани.

Совещане балха дакъа лоацаш хиннаб СССР Министрий Совета Председателла заместителаш, министерствайи ведомствайи кулгалхойи партийни комитетий секретараши, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК бехктокхаме болхлой.

Планаш кийчъярах хоам бир СССР Госплана председатела Н. К. Байбакова. Из дош дувцаш къамаьлаш дир: СССР энергетически машинаш яра министра В. М. Величкос, СССР езеи транспортнии машинаш яра министра С. А. Афанасьева, СССР Iаьржача металлурге министра С. В. Колпакова, СССР химически промышленноста министра В. В. Листова, СССР трактораши юртбоахама машинаши яра министра А. А. Ежевске, хьуна, целлюлозно-каьхата, дахчан хIамай промышленноста министра М. И. Бусыгина, СССР станокаши инструменташи еча промышленноста министра Б. В. Бальмонта, СССР Стройбанка правлене председатела М. С. Зотова, СССР мехкдаьтта промышленноста министра хьалхарча заместителла В. Ю. Филановске, СССР монтажни а ше къаьстта гIишлош яра а балхий министра хьалхарча заместителла С. В. Подобедова, СССР дулхеи шурийн промышленноста министра хьалхарча заместитела В. И. Демина, СССР кхачан промышленноста хьалхарча заместитела Ф. С. Коломиеца.

Совещане дIаьхха къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева. Цо белгалдаьккхар, хIанз еррига парти, деррига советски халкъ КПСС XXVII съезда кийчо еча бехктокхамеча хана дахаш а болх беш а хилар. Съезда керттерча документех цаI хургда, шерий планашка белгталагIа къоасторгдола, шийтталагIча пятилеткен 2000 шерага кхаччалцеи мохк экономически а социальни а дегIаахара Керттера лостамаш.

КПСС ЦК къаьстта тергам тIабохийт шийтталагIа пятилетка дIайолаеш долча 1986 шера плана проект кийчъяра. Цу тIа биззача боараме хьагуш хила беза КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленуме белгалбаьккхаи халкъо хьаллаьцаи бола мохк социально-экономически дегIаахар сихдара, ма могга производствана интенсификаци яреи цун эффективность лакхъяран, дисциплинеи организованности дIахо чIоагIъяра никъ.

Пятилетка хьалхарча шерара халкъа боахама болх хила беза къаьстта беркате, экономика овлангара денз хувцилга Iалашдарах йола парте установкаш вахаре чакхйоахаш йола бехктокхаме этап дIайолаеш. Цунца дувзаденна, 1986 шерара план кийчъелга кердача декхарашка хьежжа цар шоай балха методаши стили мишта эргайоах, боахам лелабелга мишта тсаду хьагойташ йола цIенхаштта экзамен я боахама кадраштта.

ХIара министерства, ведомства плана проекта мах бара керттера критерий хила еза — шийтталагIча пятилетке СССР экономически а социальни а дегIаахара Керттерча лостамий проекта заданешка хьежжа из хилар. Из декхар Iалашдара ма могга хьаллаца а йоаржае а а йоагIа. Iилманнеи техникаиеи карагIдаьннараши дикагIйола опыти шерра юкъекхувлара, производства таронех пайда эцара, материальни а финансови а ресурсий кхом бара, организованность лакхъяра, беррига болх тоабара ларда тIа контрольни цифрел лакхера декхараш тIаийдеча объединеней, предприятей, промышленноста доакъой къахьегама коллективай инициатива.

Совещане ира критика йир, интенсивни дегIаахара наькъа тIа бовлара гIулакх ледара леладеча, керттера технико-экономически хьокхамаш белгтала лакхларах, Iилман-технически прогресс сихъярах, материальни кхоачамех рационально пайда эцарах дола парте дIадехараш кхоачашделга сихха Iалаш ца деча промышленноста, гIишлошъяра, транспорта министерствашта.

Теркам тIаззаб 1986 шера доагора - энергетически комплекса доакъой, конструкционни материалаш хьаяра болх ма могга тоабара, халкъа эша товараш арахецилга шердари цар дикал лакхъяри, наха гIулакхаш делга ма могга тоадар лоархIаме хилара. Белгалдаьнкхад, наьха хьашташ Iалашдара декхар, моллагIча специализацех яле а, ерригача министерствайи ведомствайи низаща кхоачашде дезаш хилар.

Теркам тIаззаб, хьатIадоагIача шера план КПСС ЦК июне хиннача совещане кийчдаь Iилман-технически прогресс сихъяреи кхом бара режим чIоагIъяреи гIулакхаш чакхдахар Iалашдеш хила езара. Белгалдаькхал, хьатIадоагIача ше шера доккхий финансови а материальни а кхоачамаш къоастадеча машинаш еча министерствай бехктокхам лакха хилар.

Белгалдаьд, мохк социально-экономически дегIаахар сихдеча йоккха моттиг кхоачилга капитально гIишлош хьалъярга, цунна индустриализаци яра боарам лакхбарга, капитальни вложенешта концентраци ярга, мехка производственни потенциала технически эргайоаккхаш реконструкци елга шердара отраслаш тIаерзаярга. Цу гIулакха шерагIа пайда эца лаьрхIад боахама хьисапе гIишлош хьалъярахи, предприятей финансови кхоачамехи, хьалхарча аргIанна материально-технически Iалашде лаьрхIад цу тайпара балхаш.

Министерствашта ведомствашта могадаьд 1986 шера плана проектировкаш мехка экономика дегIаахара кердача декхарашка хьежжа тоаяра болх дIахохьолга, хьаддача организационни а технически а гIулакхаща уж дIачIоагIъелга. Белгалдаьккхад, хьатIайоагIача пятилетка керда декхараш толаме кхоачашделга дIадоладара база хиларах тарра, карарча шера плани социалистически декхараши къамаьл юкъе доацаш кхоачашде дезилга, планах дола декхараш кхоачашдара, Советски Союза Коммунистически парте XXVII съезда сийлеща накъагIолга Iалашдара партийни организацей, боахама органий, ерригача къахьегама коллективай низаш оарцагIдахар лоархIаме хилар.

КПСС ЦК хиннача совещане балха дакъа лоацаш бар новкъостий Г. А. Алиев, В. И. Воротников, Н. И. Рыжков, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Ельцин, Л. Н. Зайков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, В. П. Никонов.

КПСС XXVII СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

9-гIа декада

УКХ ДЕНОШКА «Октябрьнефть» НГДУ цхьоалагIча промысло бархI бетта задани хIанзлехьа кхоачашъяьй. Цо планал совгIа даьккхад бархI эзар тонн «Iаьржа дошув».

Из толам боаккхача белгалбаьлар мастераш В. Дроздов, С. Кардумян керте латта мехкдаьтта доаха бригадаш. Иштта дика болх бу къонача оператораша А. Мизиева, Е. Доценкос, мехкдаьтта доахараша И. Еловикова, О. Бачаева, кхыбараша.

Промысла коллективо дош деннад цхьайтталагIча пятилетка план хаиал хьалха, 27 декабре кхоачашъе.

* * *

КОММУНИСТИЙ форума сийна тIаийца хинна декхараш толамца кхоачашдаьд Грозненски швейни объединене ялхлагIча цехерча Галкина Валентина Петровна керте латтача бригада. Цо пятилетка кхоачашъяьй. ХIаьта шу чакхдалале кхы тIа а 82 эзар сома маьха планал совгIа продукци арахеца лаьрхIад бригада коллективо.

Социалистически яхье масал телаш хиларца белгала ба къахьегама ветеранаш Р. Мухаметова, Т. Батаева, А. Селезнева. Царгара хьокхам эцаш болх бу кагирхоша Г. Чимаевас, М. Магомадовас.

Бригада дош деннад КПСС XXVII съезд хьаеллача денга шийтталагIча пятилетка хьалхарча шера задани кхоачацъярах рапорт дала.

* * *

СТАХАНОВСКИ болама 50 шу дизаран КПСС XXVII съездан накъабахара кхы а доккхагIа декхараш тIаийцадар Назрановски гI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача завода Инаркиев Мустафа керте латтача слесарий-инструментальщикий бригада коллективо.

ТкъоалагIча августе бригада рапорт делар шера план кхоачашъярах. ХIаьта шу чакхдала йисача юкъа хьаергья кхы тIа а массехк эзар соме маьха прессформаш, штампаш.

Бригаде массарел дикагIа хьокхамаш да СССР Лакхехьарча Совета депутата, слесара-инструментальщика Халгуев ТIахIира. Дагадоххарах аьлча, шера дола ший социалистически декхар цо кхоачашдаь тоъал ха я.

Съезда сийна чакхъяьннача бархI декадах вIаштта пхеза цехе хьалхара моттиг Инаркиева бригадо яьккхай.

Халгуевгара масал эцаш къахьег слесараши-инструментальщикаша Газдиев Мухьмада, Муталиев Ахьмада, Евлоев Мувсас. Цар шоай дийнахьара нормаш 120—130 процент кхоачашъю.

ТолашагIа йолча бригада коллективо дош деннад цхьайтталагIча пятилетка задани СССР Конституце ди хьатIаотташ — 7 октябре кхоачашъе.

«Нефтехимзапчасть» яхача Гудермесски заводе Духаева Мадинас расточник-сверловщик йолаш къахьега дукха ха яц, диъ шу мара. Бакъда, цу лоацчача юкъа ше хержа балха говзал йиэза кара а ерзаяь беркате къахьегаш я комсомолка.

ХIанз укх сахьате ший производственни нормаш 115—120 процент кхоачашъю цо.

КПСС XXVII съезда сийна заводе яьржача ялхе массехк декадах шоллагIа моттиг йоахаш хьаенай хьинар дола кхалсаг. Цо дош деннад шера декхараш 28 декабре кхоачашде. ХIанзарча цун хьокхамаша тешал ду цу декхарех из лоархIаергйолга.

СУРТА ТIА: М. Духаева болх беш йоалл.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КХО—КХАШКА

Iуйрийна ийс сахьат даьна ха яр тхо «40 лет Октября» яхача совхоза шурий комплексе кхаьчача хана. Цига нийсвелар тхона РПО «Сельхозхимия» керттера агроном Газдиев Муса.

Цо аьлар:

— Тха болхлоша дог раьза долаш хьаллаьцар «Грознефть» объединене нефтяникаша кхайкаь «КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яха девиз. Тхоай тарошка а хьежа кхы а доккхагIа социалистически декхар тIаийцад оаха. Укх шера планагIа «40 лет Октября» яхача совхоза кхашка 25 эзар тонн органически удобренеш дIаяхьа дезаш дар тхо, цхьабакъда, оаха хIанзлехьа 29,5 эзар тонн дIайихьай.

Тхо къамаьл дувцаш латташ хьагучаьлар Кациев Мурада лелаю КамАЗ. Сиха еттар из погрузчика тIа болх беш волча тракториста — коммуниста Тумгоев Абдрахьмана. Бульдозерца удобренеш хьагулъеш ба механизатораш Оздоев Iийса. Арчаков Амур. Кациев Мурада грузовик дIаяхача погрузчика кIал дIаотт Измайлов Iийсас. Костоев Бахьаудина. Плиев Мухьмад-Башира лелаю машинаш. Цар хIаране дийнахьа дIахьу 100 тонн гаргга органически удобренеш, норма гIа дIаяхьа йоагIараш 80 тонн йолаш. Удобренеш кхай тIа дIакхухьача отряда кулгалдеш ва керттера агроном.

Цул тIехьагIа долх тхо совхоз-техникуме. Цига болх беш я шоллагIа отряд. Укхаза цар 150 гектара тIа кхашка окультуриван яра комплексни агрохимически мероприятеш чакхйоах, оттаьча договораген проектаген хьежжа. Из болх цар дIаболабаьб 20 июле. Таханарча дийнахьа йистебаьннаб 40 гектара тIа ра балхаш чакхдаькха.

Ялх агрегат я укхаза болх беш. Шоай низ кхо ца беш къахьегаш ба трактористаш Муцольгов Ювсап, Измайлов Идрис, Плиев Дауд, кхыбараш. ХIара дийнахьа нормагIа 70 тонн йолаш цар кхай тIа дIахьу 80—90 тонн удобренеш. Царга цхьа минот ха зехьа ца йоайташ къахьегаш ба бульдозери погрузчики лелаеш бола лакха говзал йола механизатораш Мамсуров Iалихани Могушков Билани. ХIаналехьа совхоза кхашка 9,9 эзар тонн органически удобренеш дIайихьай объединене механизатораша.

Администраце, партийни, профсоюзни организацешна дика вIаштIехьъяьккхай социалистически яхь. 140 процент норма кхоачашъяьча механизатора, шофера карара кара тела цIе вымпели ахчан совгIаташи тел. Уж дукха тийннад Костоев Бахьаудина, Измайлов Iийсайна, Плиев Мухьмад-Башира, Толдиев Зяудина, кхыбараштa.

Царна хетаь каст-каста къахьегама листокаш, «молнеш» арахец. Цар тIа юви хьалхле яьккхача механизаторий говзал, гучадоах кхачамбоацараш. дIайовзийт хьалхалаттарий опыт.

С. АЛЬТИЕВ.

КОЛЛЕКТИВО ХЬАЛКХЕВАЬВ

ВIалла кхоача а лой аьлна гаьна дIайолх «Курчалойский» совхоза баьццара аренаш. БIарг хьоасташ я листа тIаьнна люцерна. Шеко яц юкъарча хьайбашта цаIи ахи шера кхоачам беш гIожа а моша а доакъараш Iалашдергхиларах. Дика доакъараш хилча, маша а хургда.

Люцерна кхай тIа гIолла, цхьатарра вIаши гаьна а йолаш, тайжжа дIайолх косилкаш. Царна тIехьа дус керда хьекхача баьца касараш. Ше-ше яхье хьалхавала гIертaш ва царех механизатор. Дага латтар кхоачашдара эггара хьалха эшар балха дикал Iалашъяр да.

ЦIаьхха цхьа агрегат соц. Цунна тIера Iовоал, хьалха а денз вовзаш вола Алхазуров ИбрахIим. Кулгаш а лестадеш цхьан косилкана тIехьавод И. Алхазуров. Из сона а йиш кулг лаьцца тIера Iовоаккх механизатор, цунга дIахьувкх цун косилка дIаяхa моттиг.

Цига дIатIакхаьча тхо а цар къамаьла тешаш хилар:

— ВIаргагой хьона Iайха даьр!? Хьажал Iайха мел тIеха хьекхай! ДIалархIал мел доакъар доаду!..

— Бехк ма баккхалахь, ИбрахIим, — бехказа вувл механизатор, — механик хьакхоачаш вац, са сай вIаштIехьдалац косилка нийсъе. Массехказза хьежавар со...

Ах сахьата вIаштIехьдаьлар ИбрахIима новкъоста косилка тоае. Юха а хьинаре дIаболабелар болх. ХIанз цIена хьокхар буц. ХIаьта а балха дикала вIаши тIахьожам лоаттабеш бар механизатораш.

...«Курчалойский» совхоза коллективе Алхазуров ИбрахIим венав 1972 шера, цхьаккха говзал а е вахара опыт а йоацаш. Алхха бархI класс яьккхаяр по Курчалойски юкъерча школе. Гуш дар цаI зIамига саг ший кхел лаьттанца ювза лаьрхIа хилар.

Юххьанца прицепашка, слесара балхаш деш хилар ИбрахIим. Массаьахьа цунна гонахьа нийслора дика нах. Цар новкъостал дора къоначa болхлочоа керда говзалаш караерзае. Хургволча ахархочоа къаьстта дукхавезавелар боахаме вовзаш вола механизатор. Къахьегама ЦIеча Байракхеи «Знак Почета» орденаш лелаеш вола Магомадов Селим. Къахьегам дукхабезаш, ше хьадер лаьрхIа де гIерташ волча зIамигача сага хьехамча хинна дIаэттар из.

Эггара тIехьа а кхоачашхилар ИбрахIима дага лаьттар. Трактор елар цунга. ХIанз из ва боккъонца вола ахархо! Дог гIоздаьнна вар къона тракторист. Цудухьа еррига ший дегаIоз, хьинар механизатора говзал караерзаяра дIаделар И. Алхазурова. Цу гIулакха а цунна новкъостал деш вар С. Магомадов.

Дукха ца говш ИбрахIим Советски Эскаре гIулакх де хьийхар. Цох а йоккха дегагIоз хилар зIамигача сага.

Эскаре гIулакх деш волча хана а балхарча ший новкъосташца айхха бувзам лелабора ИбрахIима. Деррига а ха ловра: уж могаш-маьрша хилар, совхоза гIулакхаш, цун трактора тIа болх бер малав, ялатий хьувкхьам. кхыдараш. Новкъосташа каст-каста яздора цунга доккхий письмош, цунна жоп луш. Цигара ваьлча шоаш болча юхавар дехар. ХIаравар ши-ший трактор цунна яла кийча хиларах яздора.

1977 шера салтечун декхараш кхоачашдаь а ваьнна, ший совхоза хьамсарча коллективе цIавоагIа Алхазуров ИбрахIим. Укхаза цIена трактор яр цунга хьежаш. Из шийна доккха совгIат, коллектива, новкъостий шийх боккха тешам болар лаьрхIар ИбрахIима. Из тешам гIулакхаща бакъбе дош а делар.

Цу хана денз бархI шу дIадаьннад. Оалаш ма хиллара, дукха хий Iодахад. ДикагIча оагIорахьа хувцаеннай совхоз, хувцабеннаб цун нах а. ИбрахIим ше а хувцавеннав. Тахан совхоза толашагIа вола механизатор а хинна дIаэттав из. Коллективо лоархIаши сий деши ва. Цун наькха тIа лепаш я «ЦхьайтталагIча пятилетка ударник» яха знак, совхоза сийлен Улга тIа ваькхав из.

КъаьнагIболча механизаторашца цхьана кагирхой хьехамча ва ИбрахIим. Атта йоаца механизатора говзал караерзае, вахаре нийса никъ хьалаца новкъостал ду цо къоначa болхлошта Усманов Махьмада, Магомадов Халида, кхычарна.

Лакха овсарле йолаш къахьег И. Алхазурова хIанз доакъараш Iалашдеча а. ХIара дийнахьа ши норма йоаккхаш люцерна хьокх цо. Ший а новкъостий а болх тешшамен дикеи хилийтара тIехьа тIахьожам лоаттабу.

Тешшаме ала йиш я, лаьтта леладарца Алхазуров ИбрахIима ший вахар корадаьд, аьнна.

А. ТАМАЕВ.

МОСКВЕ КХАЧАР

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето хьийха 26 августа доттагIаьда балха визитах Москве венав Лаоса Халкъа-революционни парте ЦК, ЛНДР Министрий Совета Председатель К. Фомвихан.

Аэродроме цунна накъабаха хилар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель Г. А. Алиев, КПСС ЦК секретарь М. В. Зимянин, кхыбола официальни нах.

* * *

Ташкентера Москве хьавоагIаш хьаша накъавоаккхаш хилар Узбекистана Компарте ЦК хьалхара секретарь И. Б. Усманходжаев, республика кхыбола кулгалхой.

(ТАСС).

СУХАЛ БУ

Грозненски района «60 лет Октября» яхача совхозо дика кийчо ю Iана. ХIанзле укхаза кийчъяьй 1300 тонн гаргга йол. Цох 550 тонн хулаш йолчох пашкаш яьй. Ерригa йол ялх аргIа а даь ферма коа дIаоттаяьй. Цул совгIа чах даь кхойтта аргIа а дагIа Тийрка босешка. Эшшача хана цигара атта ферме хьатIада йиш йолаш да из. ХIанз хьажкIаш хьокхаши царех силос чуйоллаши боахк доакъар кийчдераш.

— ХьажкIаш хьакха йолаяьяр оаха йиъ комбайнаца,— йоах растениеводства цеха начальника З. Исаева. — ХIанз ялх комбайн я болх беш. Хьинаре къахьег беррига механизатораша. Сменни задани 145—150 процент кхоачашъю Г. Тазбиева, Х. Муртазова, К. Молочиева, кхыбараша. ХIара дийнахьа 8—9 рейс ю шофераша М. Тельхигова, С.-Э. Успанова, Д. Осауленка, Ш. Висаитова.

Бехк баккха йиш йоацаш къахьег из IотоIаеш воаллача Октябрьски УТТ тракториста Н. Сальникова а.

Хьалхарча массехк дийнахьа 1500 тонн силос кийчъяьй совхозе. Доакъар кийчдеш боахкача болхлоша дош деннад хIара бежана лаьрхIа 2 тонн йол, 8 тонн силос, 3 тонн доакъара свеклаш Iалашъе.

Х. ДАЧАЕВ.

ШУРА ТIАЕТТАЛУ

Стахановски боларца дIахьош я КПСС XXVII съезда толаме накъабахара йоаржаь яхь Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза коммуниста Вышегуров Мовле кулгалдеча шурий ферма коллективо.

ВорхI бетта планал совгIа 61 тонн шура ехкай цо пачхьалкхенга 1 август хьатIакхоачаш.

Дояркашта юкъе яьржача яхье хьалха я Алиева Марина. БархI бетта хIара кхоабача Iаттагара 2122 килограмм шура яьккхар цо, цу юкъа яьккхачул 562 килограмм дукхагIа.

Цул дукха тIехьабисабац доярказ Хашиева Любаи Фаргиева Золовбани.

Толаме къахьега царна доккха новкъостал ду скотникаша Улесов Ивана, Генердукаев Iалихана, Евлоев Iалихана.

Х. МАГОМЕТОВ.

ДОЯРКАЙ ТОЛАМ

Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза хьайбаш леладераша ворхI бетта планагIа йохка йоагIар 180 тонн йолаш ехкай 212 тонн шура.

ХIара Iаттагара 2579 килограмм яьккхай Исаева Лейсе. Яхье шоллагIа моттиг хьожаяьй хIара Iаттагара 2376 килограмм шура яьккхача Дачаева Амината. Цу шин доярка хIанзле тIехкхочашъяьй карарча шерара шоай планаш. Цар къахьег шийтталагIча пятилетка чотагIа.

ВорхI бетта планал совгIа дукха шура яьккхай шоай группашкарча доахангара Умарова Хеде, Хамхоева Мовлатхана, Умарова Новлаша. Август бутт чакхбалалехьа шера планаш кхоачашъе дага ба уж а.

С. СУРХОЕВ.

Оарц дала! МИЧА УХ ГАЗЕТАШИ ЖУРНАЛАШИ?

Наьсарен района дукхагIболча наха яздаьд газеташ, журналаш, кхыйола периодически изданеш. Царга гIолла довз наха республикера, мехкара, доазол дехьара кердадараш. Бувзама болхлой керттера декхар да ший ханнахьа бахархошка почта дIакхачийтар. Из декхар ледара кхоачашду Мальсагова Ужахьа Марема кулгалдеш йолча Назрань-2 яхача бувзама контора коллективо?

—«УнахцIено», «Мурзилка», «Сакъердаме сурташ» яха журналаш; «Сердало», «Грозненский рабочий», «Ленина никъ», «Учительская газета» яха газеташ яздаьд оаха, — йоах Московски улицагIа № 23 долча цIен 76-гIа квартире яхаш йолча Шибилова Махьмад-Сале Лейлас. — Цкъаь-цкъа ший ханнахьа хьаенаяц тхона почта. Цхьайолча хана къаьнара е оаха ца язъяь корреспонденци яхьаш а нислу гIулакх.

— Дикача почтальонех лаьца дувцаш йола материалаш тIайола газет дешаш хозахет, — йоах цу улица тIарча № 21 долча цIен 13-ча квартире вахача Панов Петр Степановичa. — Шийн болх беза а безаш, из бизза кхоачашбеш хилар дика хIама да. — Уж тайпа почтальонаш тха хулабалар, аьле хеталу. Дукха журналаш, газеташ язду аз, бакъда, тха бувзама контора болхлоша шоашта хало яц, ший ханнахьа уж хьадахьаш. Царна тоъам хет кIирагIа цкъа гулдаь бIарчча пачка хьаеча е ца дахьаш Iийча.

Номер 17 йолча цIен 59-ча квартире яхача Галаева Iабаса Лидас дувц:

—Сона чIоагIа деза «УнахцIено». «Работница» яха журналаш. Бакъда, хIанзчул тIехьагIа уж яздайта дезац. Сенна язду уж, нагахьа санна укх шера яздаьчарех январи марти — шин бетта арадаьннараш мара сайна хьадена ца хилча?..

Почта ханнахьа хьакхахьац тхона, яхаш, леткъаш ба цу бувзама отделене гIулакх де дезаш бола подписчикаш Албогачиев Махьмад, Даурбекова Марем, дукха кхыбараш.

ХIаьта сона сайна еналц «Литературни газета» ихи номер, наг-нагахьа мара кхахьац кхыдола журналаш а. Тхох ахь ца хетилга да из.

— Иштта во хIана кхухь почта? — аьлча:

— Оаш яздаьраш дIа ца дахьаш дитац шо, — лоацца хоададу Марема са хаттар. — Нагахьа санна шоашка наг-нагахьа йола номераш мара дIакхаьча еце, из «Союзпечате» гIолла къоастадергда оаш. цар хьадайтар оаха дIакхухь...

— Биззача бетта дийхар аз Маремага шоай подписчикий спискаш къоастаелга: масса газет, журнал да шун отделенена чубоагIача наха яздаьраш, — яхаш дувц «Союзпечата» экспедитора Булгучева Марема. — Аз дийцар дIатIаэцаш яц Мальсагова. ХIанзалца хьаеннаяц цо из список. Боккъалдар аьлча, сога юхеюс совгIа экземпляраш(?!).

ХьалхагIа цу микрорайона шин участке бахача наха почта кхухьаш яр Гарафутдинова Маргарита. Цига баха нах дукха хиларца, из болх бе кхецар цун. цудухьа М. У. Мальсаговас почтальоналла хьайицар ший нана Пугоева Ювсапа Мадинат. Почта дIакхухьар начальник ше я. Подписчикашта доккха «сий» долаш гIулакх да из. Цхьабакъда, са хаттa беваи ба Мальсаговайга меттел. цу даькъе бехк тIабужаш болча районни бувзама кулгалхошка а: масса саг эш оаха из дайта газеташ, журналаш тхона ханнахьа хьакхахьара?

Боккъалдар аьлча, мица вIаштIехьдоаккхаргдолаш да Назрановски районе ханнахьа почта дIакхахьара гIулакх. Цхьан кога тIа даьккха из дIаотта ца дой, тIадоагIача шера подписчикаш районе кIезигагIа хургболга шеко яц. Шоай болх биззa кхоачаш ца беш, наьха дог хIана доходаду бувзаме къахьегаш болча наха? Цу хаттара хьан лургда жоп?

А. САГОВ.

РЕСПУБЛИКАНСКИ ОРГКОМИТЕТ ВIАШАГIЪЕЛЛАЙ

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос соцам тIаийцаб маларца къовсам лоаттабара йолча Ерригсоюзни ший лоIамеча обществана чуйоагIаш республикански организаци вIашагIйоллара хьакъехьа. Обществa хьалхара республикански конференци кийчъяраи чакхъяккхараи республикански оргкомитет вIашагIъеллай. Оргкомитета председателалла чIоагIваьв Х. М. Ибрагимов — Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета проректор.

Маларца къовсам лоаттабара йола шоай лоIамера организацеш городашкеи районашкеи вIашагIйохкара керттера болх тIабиллаб халкъа депутатий городской а районни а Советашта, къахьегама коллективашка — профсоюзни комитеташтa.

Парте горкомаштеи райкомаштеи декхар тIадулл маларца къовсам лоаттабара йолча ший лоIамерча обществa декхараши цо де лерхIараши коммунисташтеи парте боацараштеи шерра дIадовзийтар, моттигашка цун организацей балха ма могга новкъостал дар, уж инициатива йолаши маларца къовсам лоаттабара тIехьа мел бола нах вIашагIтоха могаши хилар Iалашдар.

КХОМБЕ, ЛОРАДЕ, ЛАРХIА

ХЬУРМАТ ДЕ

Производственни мощностех бизза пайда эцара чотах скважинаш хьалъеча дIадодар кIезигдарах, чурча таронех бизза пайда эцар бахьан долаш 7 эзар тонн мехкдаьтта даккха встречни план тIайийцаяр «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахоша ер шу дIадолалуш. Цунца цхьана, планал совгIа 350 тонн мехкдаьттен 200 эзар кубометр гази йоаккхаш цхьайтталагIча пятилетка задани стахановски болама 50 шу дузача дийнахьа — 31 августага кхоачашъе дош а деннад цу коллективо. ХIанз шоай дош дизза кхоачашдара гарга ба мехкдаьттахой.

Укх шера материалашта, доагора-энергетически ресурсашта кхом барах 495 эзар сом пайда хиннаб. Иштта кхоьый 55 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Шера кхоьча бийдала, материалий, энергоресурсий чотах шин дийнахьа болх бара мехка хьалхалаттача предприятешца дIайолаяь инициатива шерра хьаллаьцар НГДУ. ХIанзле кхаь дийнахьа болх бе вIаштIехьдаьннад цун, дIабахача ворхI бетта управлене мехкдаьтта газови конденсат яккхара план 101,0 проценти газ — 104,5 проценти кхоачашъяьй. Цу юкъа кходаьд 1,32 тонн бос бола металлаш. Кхом бара режим нийса лелаярах вIаштIехьдоал укхаза ханал хьалха планови заданеш кхоачашъе.

Таханарча дийнахьа «Сунжанефть» НГДУ коллективе цхьайтталагIча пятилетка заданеш кхоачашъяь кхоъ бригада я. Уж я Кривко Александра, Кодзоев ИбрахIама, Махнычев Александра кулгалдеш йола скважинашта капитальни ремонт еча цехера бригадаш. Хьалхалаттарий опыти дикагIа йола методаши хадданза балха юкъекхувларах даьнна беркат да из. Масала, ехача скважинашкара прибораш хьалъяхара керда оборудовани, рационализаци юкъекхувлар. Цо лоацъю скважинашта ремонт еш дIайода ха, наьха къахьегам аттача баькхар. ХIара бригаде цунах хьахинна экономически эффект 500 сом я. Цу даькъе къаьстта белгалбаьннача мехкдаьттахой цIераш яха безам бар са. Уж ба бурувдетттараш И. Карагачев, Ф. Бутенко, бурувдеттарий гIонча А. Бабенко, кхыбараш.

Кхом бара тIехьа чоалхане дар фуд аьлча, из да таронаш массе хана гучахьа ца хулга. Бакъда, хIамаш во деш хилча-м бIарга ма гой, малагIа кховчамбоацар дIадаккха леза а хов. Укхаза цкъа аьлча тоъам болаш хул из дIадаккха аьнна е йIаьхегIа опыт йолчо шийгара масал а гойташ новкъостал ду из дIадаккхара. ХIаьта технологи хувцар атта гIулакх доацилга ховш ма дий. Цхьа моллагIа вола специалист лоархIавергвац резерваш гучаяхара производства технологи хувца. Цу даькъе чIоагIа лоархIам болаш да гIулакхаца, новаторски хьаькъалца из проблема къоастаяр. ХIаьта керттера моттиг укхаза коммунисташка кхоач. Цу хьакъехьа къаьгта масал доаладергда вай. НГДУ мехкдаьттахоша шоай балха тIа пайда эцаш я дукха мах бола химреагент «дисовант». Из доазол арахьара хьакхухьийташ я вайцига. Коммуништа, тIемен къахьегамси ветерана, вокхагIа волча инженера Коршаков Дмитрий Григорьевича мехкдаьтта дIадахийтара кийчдеча участка начальникаца А. Коломыцеваца цхьана балха юкъейоалайир цу дукха мах болча химреагента меттел вай мехка кийчъяь МЛ-72 яха деэмульгаторах пайда эцара хетаяь рационализаторски предложени. Цу гIулакхо дикка тоайир процесс. Из бахьан долаш ах шера баьнна экономически пайда 1,9 эзар сом ба.

Скважинашта капитальни ремонт еча цехе лоабата маркхалах цкъа санна массехказа пайда эца йиш йола предложени йоалаьй рационализатораша цу гIулакхе болча специалисташца цхьана. ХIаьта цох хьахинна пайда массехк бIаь сом ба.

Электроэнерги кхояра даькъе къаьстта толам баькхаб энергоцеха болхлоша. Укхаза лоархIам болаш да статистически батареяш ханнахьа хьаллотайир, дIайоайир, электропередачай линеш ма хулла лоацъяр, кIезигагIа низаш долча электродвигателашца доккхийдараш хувцар, кхыдараш.

Кхомбара даькъе кIезига лоархIам болаш дац лерттIа уйла тIаяхийта еш йола материальни поощрени. Иштта кхоьча электроэнергех боагIа мах 70 процент из кхоьчарна дIалу, хIаьта 35 процент кхоьча материалех боагIа мах из хьурмат даьчарна дIалу. «Кхом бе электроэнергеа!» яха плакат нийсса да, бакъда, цхьайолча хана цох кIезига пайда боал. ХIана аьлча, хоадам боллаш фу де деза хьагойтац цо. ХIаьта «хье дIаводаш сердал дIайоае!» яхача йоазонах дикагIа пайда боал. Цудухьа хIаман кхом бара хадланза Iомадала деза вай.

Цу хьакъехьа дика дIаоттадаьд гIулакх вай ювцача НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча цехе. Укхаза хан-ханнахьа ю социалистически яхьа итогаш. Яхьа хьалашта юкъе да хIамашта кхом бара дешаш. Цунах дувц гойтара агитаце. Цехе болх беча 66 сагах 42 коммунистически къахьегама ударник ва. Болх беш я коммунистически хьисапе къахьегара школа. Берригача коммунистех 2 пропагандист ва, 5 политинформатори 5 агитатори ва.

Цехе технически прогресс сихъяра, материалашта, бийдала, энергоресурсашта кхом бара тIехьа шоашкара масал телараш ба Махнычеви Кодзаеви.

А. СИНЧИНОВ,
тха штате воаца корреспондент.

А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе 39-6 йолча установке оператор Л. Чаплинская йовз къахьегама ветеран хиларах тарра. Ший производственни декхараш хIара сменагIа 120 — 130 процент кхоачашду цо.

Дукха ха йоаццаш КПСС члена Чаплинскаяйна еннай цхьайтталагIча пятилетка ударник яха сий дола цIи.

Общественни балха а дукха ха дIалу Лидия Александровнас. Из я агитатор.

СУРТА ТIА: Л. Чаплинская.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Пятилетка кхоачашъяьрех

ЦУН КЕРТТЕРА ГIУЛАКХ

Нохч-ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача бархIлагIча СМУ дика йовзаш я Р. Сайфутдинова кулгалду комплексни хозрасчетни бригада. Ерригсоюзни социалистически яхье дуккхаза хьалхара моттигаш яьхай цо. Иштта 1985 шера хьалхарча ах шера баьча балха итогех яхье котъяьннарг лаьрхIай из. Цунна еннай «СССР Минпромстроя» дикагIйола хозрасчетни бригада» яха сийлен цIии хьалхара ах-ан премии.

Дега хьехамагIа вера Равиль Ашрафович Сайфутдинов гIишлошъеча. Цун дезале дукха нах бар каменщикаш, монтажникаш, отделочникаш. ХIаьта эггара хьалхара Равиля хьехамча хилар цун воккхагIа вола воша Рафаиль. Из дика гIишлонхо лоархIаш вар...

Дукха нах чубаха цIенош, школаш, больницаш, тикаш хьалъяьй бригадо. Царех бIарчча городок хургьяр. ЧIоагIа ираз долаш лоархI бригадира ше, наха эшаш дола гIулакх ше дер долаш.

МоллагIча гIишлонхочун вахаре нийслу тайп-тайпара халонаш, бакъда, цхьа юкъ яьлча уж халонаш дега шийтайпара тоам беш хул. Цу тайпара тоам беш цIей хилар вахаре нийслагIа пятилетка йистеяьлча. Декхараш тIехдика кхоачашдарах Равила елар «Знак Почета» яха орден. Иштта ханал хьалха йистеяьхай цун бригадо иттлагIеи цхьайтталагIеи пятилеткаш а. 1984 шера май бетта денз Сайфутдинова бригада шийтталагIча пятилетка чотагIа къахьегаш я.

— МоллагIа хьалхашка латта декхараш кхоачашдулургдолаш коллектив я тха яр, — дувц ший бригадах Сайфутдинова.

Бакъда, из чшта хилара доккха дакъа кхоач бригадирага. ХIана аьлча, цо лостам телярга хьежжа, нах керда толамаш даха оарцагIа баха харах, доаггIар хIаранегара хьадеха харах боал толама овла.

ЛерттIа къахьегам вIаштIехьбаккха ховш хиларал совгIа шийга доал де хьаеннача коллектива дика кхетам лур хилар санна йола оамал а бригадирах дIакъоастае йиш йолаш яц.

Ткъаь итт саг ва бригаде. Ткъаьи итт тайп - тайпара оамал. ХIаране дегага бода никъ лаха хьажа веза бригадир. ХIаранена езаялийта еза ше хержа балха говзал. Из деррига а дика вIаштIехьдаьннад Сайфутдинова.

ХIанзчул массехк шу хьалха дуккьал каменщикаш мара бацар бригаде. ХIаьта а объект йиллача хана эксплуатаце дIаяла аьттув балацар. Цу гIулакхо чIоагIа сатем боабаьбар коммуниста Сайфутдинова. Цо дуккьал шийна хулача пайдана уйла ядар цIаккха а, ерригача гIишлон-монтажни управлене, балха гIайгIа йора. Цудухьа Равила еннача предложенех массехк къаьст-къаьстача бригадех комплексни цаI вIашагIтехар. ГIулакхаш тоадала доладелар. ХIанз кирпишкий пенаш доттарал совгIа бригада кхоачашдора монтажни, плотнични, кхы дола балхаш.

— Комплексни бригада болх кхычарел эргашагIа ба, — дувц бригадира. — Цкъа маркхал бера бригаде хьалха санна каменщикаш мара хиннадецаре тхона бала бацар цун, бакъда тха бригада комплексни хиларах хIаранена бе болх корабир. ЦаIаш опалубка хьаяккха оттабир аз, шоллагIбараш аьшкбетонни конструкцей зIамига Iургаш маркхалца дIадикъа оттабир, кхоалагIбараш гIишлон площадке лостам бе. Цудухьа болх бIацаш висанзар цхьаккхе а.

ГIишло еча моттиге фу хургда ха атта дац. Дерригне теркам баь валац. Iуйрийна хьовзам боацаш дIаболабенна болх шин сахьат даьлча Грозненски аьшкбетонни заводо тхов тIа яхка плиташ ханнахьа хьа ца кхачийтар бахьан долаш монтажникий болх юкъагIбоал. ханнахьа кирпишк хьа ца ярах йиш еха хьувз каменщикаш.

Укхаза чIоагIа накъайоал смежни говзал, — йоах Равила. — Цудухьа закон а хинна дIаэттад бригаде хIаране массехк говзал караерзаелга.

Ховш да кердадар цхьаболчар хьал ца лоацилга. Бакъда, цу тайпара нах кIезигагIа хул моллагIча коллективе. Цудухьа къаьнача хьисапе болх бе гIерта оамал хаьдда дIаяккха еза хIаране. Цу тайпара хьехар ду ший бригадерча наха Сайфутдинова. ХIанз болх ца беш эсхьа йовш йола ха геттара кIезигъеннай бригаде. Бахьан? Смежни говзалаш караерзаьлга. Цунца цхьана лакхъелар къахьегама овсарле, дикагIа хилар гIишлон-монтажни балхаш.

Масала, каменщика Брусникина дика хов кирпишк Iоюллаш санна, плиташта монтаж е, отделочни балхаш де. Цу тайпара массехк говзал йолаш ба бригадера Ларсанукаев Мухьмад, Умаров Салаудин, Рязанов Владислав, Кучеренко Антонина.

— Хьалхашка латтача декхарий лоархIам ма барра хIара саго бизза кхетабеш хиларах латт тха бригада толам, — яхаш дувц бригадни совета председатела А. Кучеренкос. — Бутт дIаболалуш бригадира тхона хьалхашка оттаду хаьдда декхар. Цунга хьежжа бу оаха болх. Керттера декхар довзаш хилча аттагIа хул лаьрхIарашка кхача.

ХIанз Сайфутдинова бригаде цаIи ахи кхы а дукхагIеи нормаш кхоачашъю.

— Тхона-м кхы а дукхагIа могаргдар, снабженцаша ханнахьа дикача материалашца Iалашдоре, — яхаш дувц бригадира.

Сайфутдинов массаза а кердадар лохаш из балха юкъедоаладе гIерташ ва. Ерригача управлене хьалхарчарца бригадни подряд балха юкъейоалайир Равила. Хьалхарчарца яьлар из бригада. ХIанз бархI шу да бригада хозрасчетагIа къахьегаш йола. Кердача хьисапе болх белга аьттув болашагIа долга кхетадаьд бригадерча наха.

Сатем боацаш саг ва Сайфутдинов. Объекте болх дIа ца бодаш моттиг нийсъелча де дезар фуд хов цунна.

Бригадир, кулгалхо хиларал совгIа Равиль дика хьехамча а ва. Цхьаккха балха говзал йолаш яцар Бахаева Седа бригаде йоагIача хана. Хьанна хов ший ханнахьа воккхагIа вола новкъост, йоккха опыт йола хьехамча уллув нийсвеннавецаре Седас бригаде дукха болх берггарий а. Лоаццача хана кхоалагIча разряда каменщика говзал караерзайир къонача кхалсага. Дукха ба уж Сайфутдинова хинна ученикаш А. Айдаев, В. Шахбиев, У. Исаев, А. Бакаева, кхыбараш. Тахан цар дег тIара баркал йоах шоай бригадира.

ХIанз бригада 56 квартирах латта цIа хьалдеш я Коммунистически улицагIа. Кхыйола объекташ санна ханал хьалха из эксплуатаце дIадала лаьрхIа я из коллектив.

В. ЕВДОКИМОВ.

Iилман-технически прогресс сихъяра, производства культура лакхъяра наькъагIа

ЭРГАЛОНАШ

Iилман-технически прогресс сихъяра чIоагIа лоархIаме да керда техникеи технологии балха юкъейоалаяр. Цу деша тIаберзабаь дукха болх бу укх тIеххьарча хана Грозненски дулха комбинате. Керттерен гIон йолчев цехашка 500 единица гаргга керда оборудовани оттаяьй цига укх тIеххьарча массехк шера. Цунга хьежжа продукци а холуш дикагIа хиннай, къаьстта колбасни изделеш, котлеташ, пельменеш а хулаш. Холодильно-компрессорни установкана реконструкци яр бахьан долаш хIанз холодильника низ лакхбеннаб 17-зза.

Цунца цхьана белгалдаккха деза керда техникеи технологии балха юкъейоалаелга хIанз а хила дезача бесса ца хилар. Хан-ханнахьа лоаттадац дулха хьачутела хьайбаш. Уж дукхагIдараш гIийла хул. Из бахьан долаш доккха зенаш хул хIара шера комбината. Цунца цхьана ма хетта дика яц укхаза дIаувттаеш йола керда оборудовани. Цох ерригнех а 16,5 процент яр мара яц паччахьалкхен дикала Знак тIалатташ. Долаш да кхыдола кхоачамбоацараш а. Бакъда, уж нийслой а комбината коллективо шийна могар ду Iилман-технически прогресс сихъяра. ХIара бетта 86,5 тонн дулх, 15,7 тонн колбасни изделеш, 10 тонн полуфабрикаташ, арахеца йиш йолаш я комбинат. Бакъда, дулха лаьрхIа хьайбаш хьачутелалга цхьайолча хана юкъагIдувлар бахьан долаш лоархIаме пайда эцац йолаш йолча мощностех, механизмех. Цу тайпара халонаш нийслой а, арахецача продукце динал лакхъе, цун ассортимент шеръе гIерташ дукха болх бу. Иштта тIеххьарча хана итт тайпа керда продукци арахеца йолаьй укхаза. Ерригa хьаеча продукцех 50 процент яр лакхарча сортах я. Духхьал организационно - технически мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш 7 бетта комбината хинна экономически пайда 40 эзар сом ба. Укх пятилетка дIадахача диъ шерай ах шерай керда техникеи технологии балха юкъейоаларах предприятена хинна пайда 1 миллиони 433 эзари сом ба. Предприяте гIулакхаш кхы а тоалургдолаш да хIанз колбасни цехе дIаоттаеш латта керда венгерски оборудовани болх бе йолаенначул тIехьагIа.

ЛоархIаме моттиг дIалоац комбинате продукци кийчъеча хана юхеюсача отходех бизза пайда эцаро. Болх бе йолаялийтай тIехкех хьоар доаккхаш йола КПК-250 яха лини. ХIаьта дукха ха хьалха лоацаш тIехкаш нийсса ахаш хIана йовц аьнна пайда ца эцаш йовра. Вай мехка из тайпара лини йолаш наггахьа мара комбинат яц.

ХIара шера кулгкара ду балхаш комбинате кIезиглуш латт. Масала, боккъонца механизаци яь хургйола массехк склад хьалъяра проект оттаеш ба хIанз предприяте. Уж лаьрхIа я хохаш, тух, тIехкаш лоаттаяра. Из ерригa продукци тIайотташи Iойоассаеши механизмаш хургья. Ах фабрикаташ арахецача цеха реконструкци яь йистейоалаш латт. ХIара сахьата 670 килограмм пельменеш арахецаргйола керда лини а я кастта болх бе йолалургйолаш. Уж дерригa балхаш чакхдаха лерхI производство соца а ца еш.

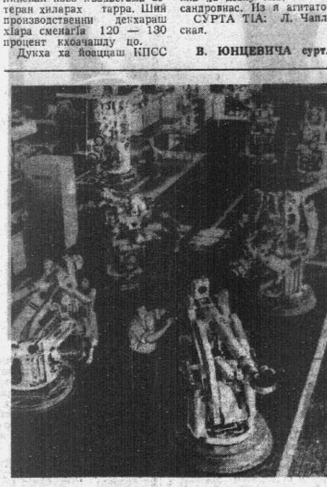
Р. ЯКУБОВ.

ТОЛЬЯТТИ. (Куйбышевски область). ШийтталагIча пятилетке Iилман-технически прогресс сихъяран производства эффективность лакхъяран тIехьара болам дIа а болабеш. АвтоВАЗ объединене коллективо декхар тIайийцад арахеца ерригa продукци кердаяккха а цунна модернизаци е а. Керда моделаш серийно арахецара кийчъяра ха лоацъе лаьрхIад бархIнегара пхе шерага кхоачаш.

Объединене болх беш я автоматически гIончаш-роботаш арахеца йоккха цех. Дукха ха йоацаш серийно арахеца йолаяьй укхаза «Бетта» яха дуккхача гIулакхашта лаьрхIа йола керда роботаш. Цар толаме болх бе йиш я сварка еча, доакъошта механически обработка еча, басар хьоккхача, хIамаш юлача участкашка, аттача боаккхаргба транспортни балхаш дечара къахьегам, 100 килограммага кхоачаш дозал дола хIамаш дIа-хьа а кхухьаш.

СУРТА ТIА: «Бетта» яха роботаш вIашагIйохкача цехе.

Ю. БЕЛОЗЕРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Стаж — 40 шу

«Чечингавтотранс» яхача территориальни объединенена чуйоагIача 1572 автоколонна дукха водителаш ба хьаьнала къахьегаш. Царех цаI ва автоеран, цхьоалагIча класса водитель Богатырев Махьмада Салман. Транспорта системе цо болх бу шовзткъа шу дизад. Цу шерашка авари яь е наха бохам боаккхаш новкъадар даь цIийвала вийзавац Салмана. Цунах Iалаьмате чIоагIа доккхал ду цо, ший балха тIа эггара боккхагIа баьккха бола толам а лоархIаш.

Цу автобоахаме бIаьш шофераш ба. Царна юкъе иштта чIоагIа цун сий делар фу бахьан да? Керттердар да ше каралаьца гIулакх цIена кхоачашдар, нахаца Iимерза хилар, шийгара гIо эшаш тIаденачоа новкъостал де кийча хилар, ший опыт къонача водителашта дIайовзийтар.

Цо хьалкхебаь шофераш дукха ба. ХIанз из волча гараже а ба уж санна бараш. Царех ба къона водителаш Дузаев Саварбик, Зариев Мухьмад, Аушев, кхы дуккхабараш а. Духхьал шоай профессех, балхах лаьца дийца Iац из кагирхошца, Салмана дас санна хьехар цу царна, балха тIа гIалат вала тарлуш вар нийсача новкъа воаккх.

Богатырев Салмана хьабена никъ атта бац. Сийлахь-боккха Даймехка тIом чакхбаьнначул тIехьагIа халкъан боахаме чIоагIа эшаш бар механизатораш, шофераш, автослесараш, кхыча профессех бола болхлой. Цу халача хана шоферий курсашка деша вода бераша кхийна зIамсаг. Иттех шера болх беш хиннав Кокчетавски областе целина караерзаеча, Алма-Ате аэропорт хьалъеча, кхычахьа. Цунна еннай Казахски ССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота.

Укх шера ткъо шу дизад автоколонна-1572 Салмана къахьега. Тешаме новкъост, шийна тIадилла моллагIдола декхар цIена кхоачашдеш вола саг ва Богатырев Салман, — аьлар автоколонна начальника Ужахов Мухьмада.

Иштта предприяте дика къахьегаш хиларца гIорбаьнна ба цунца цхьана «Икаруса» тIа болх беш бола водителаш Кадымагомаев Дени, Шуаипов Салахь. Эггара хьалхарчарца тешама паспорт а делар цунна. Пассажирашта тIехдика гIулакх ду экипаж яха вымпел цар карара йоалийташ яц. Экипажа водителаша дизза дакъа лоац общественни балха тIа а. Салман халкъа дружинник ва. Кадымагомаев Дени бригадир, кагирхой хьехамча ва. Диазза хержа хиннав Грозненски горсовета депутаталла. Шуаипов Салахьас цIена кхоачашду Старопромысловски райсовета депутата, предприяте комсомольски организаце секретара декхараш. Сменни норма 120 процентал чухьнахьа кхоачашъяц цар цхьаккха дийнахьа а. Цхьа бутт дIабахийтац цар доагIачул дикка дукхагIа ахча паччахьалкхен кассе дIа ца луш. Уж тIаболча «Икарус-250» яхача автобусо 350 эзар километр совгIа никъ баьб ремонте дIа ца оттаеш. Из Iалаьмате боккха толам ба.

Б. КОСТОЕВ.

ЛЕНИНГРАД. Лакхаавтоматизированни а роботизированни а техника кийчъеши юкъейоалаеши дукха болх бу электросварочни оборудоване Ерригсоюзни Iилман - тохкамий, проектно - конструкторски, технологически института (ВНИИЭСО) коллективо. Магистральни газопроводаш, атомни электростанцеш хьалъеча, юртбоахама машинаш еча заводашка болх беш я институте кийчъяьи могаяьи йола сварочни линеши автоматаши.

Пятилетка йолаелча денз кийч а яь балха юкъейоалаяьй, 700 миллион сом совгIа экономически эффект луш, е дIадахийтача 1 сомах 12,6 сом пайда луш йола 120 тайпара керда оборудовани.

СУРТА ТIА: «Ростсельмаш» производственни объединене специалисташца цхьана «Дон» яхача кердача ялаташ чуэцача комбайна ступицашта тохкама - промышленни сварка яра технологи тохкаш йола электронно - лучевой установка. Кердача процессо таро лу дIадода металл кIезигде а дуккхазза къахьегам лохбе а. Болх беш ба «Ростсельмаш» производственни объединене наладчик Ю. Н. Васильеви (аьрдехьарвар) вокхагIвола Iилман болхло В. Н. Быкови.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Малара духьала — лира къовсам

БЕРА ХАНА ДЕНЗ ДЕГАЗА ХЕТИЙТА

Сага унахцIенонна къаракъ, чхьагIар мел Iаткъ дувца эшац, из массане дика кхетадеш да. МассагIа нийслу вайна улицаш тIа, дукха нах гуллуча майдаш гIа, общественни транспорта тIа корта бохабу маларaш совдахарах дуртIаз а баьле нахага бала бахьаш, царна качлелха гIерташ. бIеха баге леш нагийча чаха хьаш доацараш леладу моттигаш Вай советски вахара, морала, нравственноста принципашца вIалла тарлуш дац уж сий доаца гIулакхаш.

Атта дац кхийна ваьнича сага оамалаш йовза. хIаьта кхелетараш даглаттар-м дайза а мича варгва. ГIулакх хаьдда цхьан кога тIа даккхалехьа комиссе членаша тохк ерригa материалаш, лоткъамаш нийду берашкара, шоашкара, цар даьшкареи ноаношкареи. Цу хьакъехьа белгталара болх беш я городера кхенза барий гIулакхашта йола комиссеш. Дувцаргда вай царех цхьание беча балхах.

Ший аргIанарча заседане Октябрьски районa комиссе дувца оттадир кхелетараш Бексултанов Казбек, Евлоев Альберт, кхыбараш харцахьа дийнна хиларах дола дош. Менна а болаш, общественни моттиге нахага бIеха баге лелый цар, милице болхлоша шоашта яь замечанеш тергалъяьяц цудухьа РОВД уж дIабига безача кхаьчадар гIулакх. хIаьта материалаш хьаяйтаяр комиссе заседане ювцара.

Аргда вай, масала, Дубаев Iарбех. Духхьашха корта бохабеча малара чам цунна байзар ший новкъост ваь ди дездеш. Цу хана деша дIаэттавар из СГПТУ-4. Ше хьалкхийна ваьннав, хIанзчул тIехьагIа ший лоIамагIа хила йиш йолаш ва, аьнна хеталора школа йистеьккха волча цунна. Цул совгIа, гIаьле а увзаш «пелинг» а тохаш хила веза визза вола къонах, аьнна а хетар. ВIалла нага а дацар зIамсага маларах диза цхьа-ши пелинг чудоассаде могаш хилар боъонца долча къонахчалца цхьаккха дича а тарде йиш йоацилга. ХIаьта чIоагI а енна дIаэттача цу уйлан тIара из ваккха сакхетам дIакхоачаш цхьаккха саг а нийсваланзар цунна. Iарбе даьнеи нанней хетачох, тIадувха а даа-мала а хилча воIа кхы хIама эшац. Царна ховш дацар шоай воI массе предметех шиаш а йоахаш, дешара программах лоархIа ца велга, корта бохабеча малараш ца из хьекхашта ваьнилга.

Дукха кхетама болх баьб цунца СГПТУ-4 коллективе. Бакъда, училища педагогически коллективо, общественни организацеша чакхдоацийна гIулакхаш хьаллоацаш хиннабац Iарбе даи нанеи. Цудухьа комиссе членаша царна гIод техар, хIаьта кIаьнка дас болх беча организаце хоам а бир.

...Шаста санна цIий а веналтар комиссе ший дош дувцача хана Грознерча № 28 йолча школа бархIлагIча класса дешархо Евлоев Альберт. Комиссе членаша зийра из. КIаьнко деррига нийса кхетадаьд, долче, кхы харцахьа хIама ца де а мег.

Заседане дакъа лоацараша, хьалххе малара тIехьа хIана ваьннав хьо, аьнна шийга даьча хаттара жоп луш, цо дувц цу зуламеча гIулакха ше дукха тIера воацилгах, бакъда, цхьан юкъа дог гIоздоал кеп эттача. Гучадоал дешара из дукха тIера воацилга, урокаш цо кийч ца елга, занятешкара из каст-каста дIаихалга, ший мукъача ханах пайда эца цунна ца ховлга.

Дуккхача хана денз ховш да, цхьаккха хIама а ца деш лелар моллагIча сага. Къаьстта кхувш воагIачоа, мел Iаткъаш да. Сакъердамеи пайданеи гIулакх кхувш воагIачоа тIадиллар школа а берий дай-ноаной а декхар да. Иштта-м дар из, бакъда, классана, бIарччача школана Альберт общественни вахара юкъевига, дешара цун уйла тIаерзае магаьзар. Цудухьа дешархоща беш бола правовой кхетам балара болх тоабар цIенхаштта хьадехаш школа адресагIа письмо дахьийтар комиссе. Цу тIа белгалдаьккхар классал арахьа беш бола болх тоабара бе дезар.

ХIаьта Альберта дIахайтар 14 — 15 шу даьннар боккъонца хьахинна ваьнна саг волга, дика дар а во дар а цо дизза кхетаде дезилга.

ХIанзалца корта бохабеча малара тIера бараш хан чубенна нах бар, керттерча даькъе маIа пах а болаш. ХIаьта укх тIеххьарча хана каст-кастагIа го йиш я цу «баьццарча бIехала» кхеция бараш тIаккхувш йола моттигаш. Цудухьа боккха лоархIам болаш да беро мотт Iомабича денз малар дегаза хеташ из хьалкхуврглола хьалаш вIаштIехьдахар. Царна масал тела деза боккхийчар. хIана аьлча, деррига дика а во а сихагIа дIаац бераша уж зIамига долча хана. Саг ваь ли е цIей дездеча деношка, новкъосташца вIашагIкхийттача е хьаьший баьхкача хана, хьалхара алапи, преми е стипенди хьанийцача, иштта моллагIа кхыдар нийсделча истола тIа даим а малар увттадаро, из хиланза даргдоаца хIама да-кх яха уйлаш чуйоссаю кхенза барий чIоагIбенна боацача сакхетам чу. Цудухьа иштта хьахинна йола малар мелара зене ритуал гонахьа бараш дегаза хетаргйола хьал хьакхолла деза.

МоллагIа из дале а, корта бохабеча малара тIера барашца дерригача халкъо лира къовсам болабаьб хIанз вай мехка. Дувцар сенах латт аьлча, из латт, оалаш ма хиллара, «культурни» хьисапе ца меларал совгIа, вIалла из хургдоацаш цIендаь дIадаккхарах. Сага доккха зулам деча цу «баьццарча бIехала» кхувш боагIараш юхе ца бахийтар да тахан керттера дар. ХIаьта цIенхаштта таIазар де доагIа пелинга тIаккхувда берий кулгаш сеца ца дерашта а царна меладерашта а. Цхьаккха дича а лицдалийта йиш яц дукхагIча даькъе зIамига болча хана малара чам байзарех алкоголикаш дукхагIа хулга. ХIаьта ма могга из дохьаж дегаза а хетийташ кегирхой хьалкхебарал дуккха халагIа да сагах хьалета даьнача цу уна дарба де.

Л. ЕМЦОВА,
НГIАССР прокурора помощник, 1-ча класса юрист.

ДИКАГIЧА ЦIЕЧА УГОЛОКАШТА — СОВГIАТАШ

«Доакъарех, къахьегамах, кхоачамех рационально пайда эцарца, долаш долча хьайбашкара дукхагIа продукци яккха» яхача девиза хьайбаш леладеча фермайи комплексайи цIеча уголоки республикански хьажаре хьинаре дакъа лацарах, 1984—1985 шера Iан замалахьа хьайбай продукци йоаккхачеи паччахьалкхенга йохкачеи лакха хьокхамаш дахарах, фермайи, комплексайи къахьегамхошта юкъе массово - политически болх вIаштIехьбоаккхача толамаш дахарах, КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ еннай: Грозненски района «Атагинский» совхоза, Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза, Ведевски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза.

Хьалхара моттиг а хьожаеш преми лаьрхIа цIеча уголокашта телевизораш еннай: «Атагинский» совхоза шурий комплекса, «40 лет Октября» яхача совхоза шурий комплекса, Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбай фермана.

ШоллагIа моттиг а хьожаеш преми лаьрхIа приемникаши радиолаши еннай:

«Назрановский» совхоза шурий фермана, Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза шурий комплекса, кхыяраштa.

КхоалагIа моттиг а хьожаеш преми лаьрхIа библиотека еннай «Экажевский» совхоза № 2 йолча фермана, кхыяраштa.

А. ЮСУПОВ.

Оаха яздаьчун лерагIа

КРИТИКАГАХЬА БУКЪ БЕРЗАБАЬРАШ

Вай парте ира герз лоархI критикеи самокритикеи. ХIана аьлча, цун новкъосталца карагIдоал общества вахара вогIа йола оагIонаш цIенъяь дIаяха, из дегIаахара пайданегIа дола керда наькъаш хьалаха. Цудухьа, хIара номера тIа хIана яц аьнна, къаьстта укх тIехьарча шерашка, дукха кепаетт тха газета оагIош тIа критически материалаш.

МалагIа дешаш да цар тIа журналисташа а газета авторски коллективо а хьалгIеттадераш, сенна тIаерзаьь я цар ирал?

Шоай критически материалаш тIа автораша хьагучадоах вай вахара а балха а тайп-тайпарча сферашка балха тIа нийсдалийта гIалаташ, кхоачамбоацараш, белгалдоах уж сихха дIадоахаргдола наькъаш, дов лоаттаду шоашта тIадилла декхараш цIена кхоачашдеш боацарашца, къоалаш дерашца, спекулянташца, жуккаргашца, очковтирателашца, хьадеш хIама а доацаш даьсса хабараш дуацарашца.

Газета оагIош тIа кепамел теха критически материалаш редакце де дезар дара дIакхухьийт йоагIийоагIача министерствашка, ведомствашкеи организацешкеи. Царех дукхагIъяраштa редакце хьакхаьчад дийца кхоачамбоацараш дIадахарах тешал деш дола хьаддаи корта болаши дола жопаш.

Бакъда, халахета а хIанз а тIехьа кIезига нийслац критика ца езаш, ца ловш а, цунна духьала бола а бехктокхаме партийни советски кулгалхой. Цар, газето яь критика тесса ют, тIагIоллара формальни жоп а денна редакци «теесхьож». Цхьабола кулгалхой ба цхьаккха хIама даь доацаше, материала тIа дийца кхоачамбоацараш дIадахара де мел дезар даьд а яхаш газетага хоам беш.

Из гIулакх дика «карагIдаьннад» НГIАССР чурча гIулакхий министерства ОБХСС кулгалхошта. Иштта, укх шера 30-ча мае «Сердало» тIа араьлар «Спекулянтий орг» яха рейдови материаль Цу тIа дувцар Грозненски центральни рынке спекуляци шерра яржаш латташ хиларах, хьатIабаьккачар ена хIамаш тIахьежжа мах беш дIа а ийеш тIаккха эггара лакхагIа бола мах а оттабеш спекулянташа уж юха йохкаш хиларех.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтар НГIАССР МВД ОБХСС начальник хиннача В. Письменчука, нийсагIа аьлча боккъонца йола отписка яйтар. Цо язду, оттаьча комплексни планага хьежжа спекулянташца къовсам лоаттабу оаха, яхаш. Бакъда, цун жоп Iодийшача ховш дац хоадамболаш цу деша деш фуд, рейде тIа дийца кхоачамбоацараш дIадахара даьр фуд, тайпан цIераш а йовхаш цу тIа бийцача спекуляци еш гучабаьннача наха хьаьдда малагIа тIаiазар даьд. Амма, тхона цхьаьккха-м хов! материала тIа оаха бийца хинна спекулянташ милице болхлоша «эздел» а лаьца хIама а ца деш дIахецар бахьан долаш города центральни рынке дIахо шоай ийрча гIулакх дIахьош болга. Масала, милицена а центральни рынка болхлошта а гу а гуш, гуччахьа спекуляци еш латт хIанз Заводской халкъа судо эIамига спекуляци ярах шозза бехктокхаме эзе йола Н. Джунэйдова, Шаьлара (цо ше яхачох) Р. Дашаева.

Мукхдиаь тока саьргаш хедалуш дукха моттигаш я, мурденна бIоагIий Iолийга а Iолега кийчденна а латт, хIаьте Назрановски райэлектросетий болхлой цу гIулакха шек бац, яхаш ТIой - Юртара а Назрановски района кхыча юрташкара а дукха унзара письмош ихад укх тIехьарча хане редакце. Цу деша хьакъехьа дукхаза критически материалаш арайийннай тха газета тIа. Цхьабакъда, уж теркал-м йинзар райкома а электросета а кулгалхоша. ТIехьарчарех цаI яр «Сердало» тIа 1985 шера 14-ча мае кепатоха «Бехкам боацаш дита йиш яц» яхаш корта а болаш. Цун автора, ТIой - Юрта вахача, ворхI бера да волча К. Исаева яздаьр Iодийшача дог тоха ца луш цхьаккха а вусаргвац. Цо дувцар, Назрановски райэлектросетей болхлоша шоай декхар ханнахьаи тешамеи кхоачаш ца дарах, ший цIагIара дIаара воаллаше, хьада а хьада Iобежа уллача тока саьргах дIатосса а венна, укх шера апрель бетта 11-ча дийнахьа ТIой-Юрта велар эIамига кIаьнк Дзауров Зелимхан.

Из материал КПСС Назрановски райкоме дIайохьийташ редакци тийша яр, хIанз мукъагIа бехке барашкара доагIар хьадехарг ма дий, аьнна. ХIана аьлча, вай хана хилар эхь долаш хIама дар материале авторо дийцар. Цхьабакъда, парте Назрановски райкома хьалхарча секретара А. Мякиева лергашта дIа-м хезанзар из кхайкам, тохадаланзар цун дог. Кхы мишта кхетаде доагIа из, нагахьа санна бехке бараш ма боагIара бехктокхаме а эза райэлектросетий болх овлангара тоабара оарцагIваьнна хила везача цо, алхха бехказвалара рекцега жоп денна хилча. Из иштта долга тешавеш да А. Мякиева яздер. Цо йоах: «Корреспонденце тIа дийцар бакъхиннад. Ма дарра дийцача, воча да района электрически сетей технически хьалаш. Цудухьа, нийсса да цу деша хьакъехьа района къахьегамхоша деш дола лоткъамаш. Материал йийцай райэлектросета коллектива собране. Цигача белгальяьхай кхоачамбоацараш дIадахара кхы тIа а чакхйоахаргйола организационно - технически мероприятеш. Района электрически сетей вокхагIволча мастера М. Дударовна дIахайтад корреспонденце тIа дийца кхоачамбоацараш дIадаха дезилга».

Цу дешашта комментари яла эшац аьнна хет тхона. Гуш да из отписка йолга.

Гучох, Назрановски электросетей а района а кулгалхоша йоагIача тайпара критика кхета ца яр шоай болх ца бовзаши политически саккетам лоха болаши хиларца хинна ца Iеш, эггара хьалхарча даькъе гIулакх тоаде, гучадаьха балха тIара кхоачамбоацараш дIадаха кийча а могаш а ца хиларца дашха деза.

Хетаргахьа, Назрановски района кулгалхошта дика йовзаш хила еза КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума материалаш. ХIаьта а газето еча критикана тIагIоллара, формальни жопаш телара гIулакх дика «карадерзадаьча» райкома кулгалхошта пайдане хургда, аьнна хет тхона КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева Пленуме доклад еш аьнна ер дешаш цIаькхаза а хьалхадевхача: «...Шеко йоацаш да, йоагIаш яь критика мичча бесса из яле а юхатоха гIерташ е из теркалъе ца тугаши барий гIулакхашта принципиальни партийни мах бе безилга».

Бехктокхамеча гIулакхе волча кулгалхочоа де дагадохар а тамаш йолаш да хIанз тха доаладе безам бола цхьа керда масал. Карарча шера 30-ча апреле газета тIа араьлар «ЛоархIаме да кIира сахьат» яха критически корреспонденци. Цу тIа дувцар Малгобекски района цхьадолча боахамашка юртабоахама культураш дIаера болх бокъо йоацаш тIехьатеттилгах. Из материал де дезар ханнахьа дайтар духьа редакце дIаяхьийтаяр Малгобекски РАПО. Корреспонденци араьнна 4 бутт (!!!) баьннечул тIехьагIа редакцега жоп дайтар Малгобекски РАПО председатела М. Акмурзиева. Цо яздора, материала тIа дийцар бакъхиннад, де дезар дарах районе юртабоахама культураш дIаера балхаш агротехнически ханашка чакхдаьхад, яхаш. Массанахьа а тахан хьувкъам чуийца бала боахк, хIаьта М. Акмурзиева яздаьр бакъдале-м, Малгобекски районе хIанз мара юртабоахама культураш дIайийна баьнна бац.

Мишта хет шоана из? Цу тайпара жоп телар района РАПО председатель ва-кх! Хетаргахьа, «ЦIаккха ца дечул тIехьдича тол» яха принцип хила еза-кх М. Акмурзиева парде лувцар. Дерригa дIадаьлча, ше наха кхетам дIабала безача бехктокхамеча кулгалхочо иштта республикански газето еча критика терко яр эзделца а мичад.

Материал Малгобекски РАПО дIайохьийташ редакцена дага хиннар цхьа хIама мара дацар — бIаьстан - кхашкара балхаш ма хулла сихагIа чакхдахара района лаьтта леладераштa новкъостал дар. Гучох цох гIулакх хеташ хиннавац М. Акмурзиев.

Газето дукха кепаетт республика дикагIйолча коллективай опытах лаьца материалаш. Уж тIаерзаяь я дикагIйолча опытах массанега а пайда эцийтара, тIехьаюсача коллективашта из дIайовзийтара. Оаха догдоах, цар из шоай балха юкъе а йоалаяь гIулакхаш тоадергхиларга. ХIана аьлча, кердадер балха юкъедоаладар моллагIа а коллектива гIулакхаш тоадара лоархIаме да. Бакъда, из массане а цкъатарра кхетадац.

Иштта, укх шера 27-ча апреле «Сердало» тIа кепатехар «ДегIаахара новкъа» яха оагIув. Цу тIа дувцар Ведевски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбаш леладерий дикагIйолча опытах лаьца. Эггара хьалха из хетаяь яр шерагара - шерага хьайбай продукци яккхареи паччахьалкхенга йохкареи планеш кхоачаш ца еш хьадоагIача Сунженски района лоамашка уккача боахамашта новкъостала. ОагIув оаха дIаяхьийтаяр «Заветы Ильича», «Восход», Орджоникидзе цIерагIча колхозашка. Цхьабакъда, хIанзалца Ведевски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза балха опыт шоай боахамашка дIайоаржаяра фу даьд редакцега хьахойташ бац цу колхозий кулгалхой.

Карарча шера кхоалагIча квартала хьалхарча шин бетта газето кепатехай 28 критически материал. Царех 18-на жоп деннад.

Х. ШАДИЕВ.

Атеиста трибуна

ГIУРБАХ ЗЕ ДОАЛ

Хьайбаш доадеш сагIа доаккхаш бусалба дина керттерчарех цаI дола цIей да гIурба. ГIурба деча деношка устагIан е бежан дувх сагIийна денна, даьлага шоай къиношта гешттдайта къематден балех кIалхарбахийтара деш сагIа да из. ШариIата яхачох, цун лаьрхIа цхьа саг къих ваккхара цхьа устагIа е газа йоагIа. ХIаьта Iаттах даькхача дулхо ворхI саг тIерча балех воаккх. Из сагIа доаккх, байначул тIехьагIа шоашта ялсмале бахар духьа. ХIаьта ялсмале бода никъ чанхбоал яхаш дувц Сират яхача тIаь тIа гIолла. ГIурба деш ше дийнача бежана тIа а вагIаш мара ваха йиш яц, йоах ялсмале. Сирата тIа воаллача латташ хургда, йоах гIурбанна мел доадаь жа, гаьзарий, доахан. Дийна волаш из даь воаца саг, цу тIаьна тIехвала цамогаш жожагIата чугIоргва, яхаш кхерам тIатувс.

ГIурба деча деношка бусалба наха кхоачашъю ислама кхыйола обрядаш, «еза» я яхача моттигашка ух, санитариас дIадехачунца тарлуш доаца кхыдола гIулакхаш леладу.

Экономически хинна ца Iеш, моральни а нравственни а оагIорахьа а доккха зе доал гIурбах. Къаьстта берий, кхувшбоагIарий нравственноста. Цу даькъе цхьа масал доаладергда вай. ГIурбана лаьрхIа бежан дувча дIатIадуг бераш, хIаьтта урс хьекха Iоухаш дола цIий берий хьажаюкъе хьокх. Цхьаккха тайпара мораль йолаш хIама дац из, цул совгIа, дегIа дегаза а да. Цхьадолча берий психикана чIоагIа Iаткъ из хIама. Цхьайолча хана бер кхерадале цамогаш хулаш моттигаш а нийслу.

Боккъалдар аьлча, бусалба дина вIалла оагIув болаш хIама дац гIурба. Из дувзаденна да Авраам (ИбраьхIим) яхача библейски пайхамарцеи цун воIаца ИсмаIалацеи. Цун маIан миштад аьлча, даьлас дийхад йоах, ИбраьхIим пайхамаргара, из шийна мел мутIахьа ва хьажар духьа, цаI мара воацача ший воIа урс а хьакхе гIурба де, аьнна. Боккъонца воI ве аьнна ИбраьхIим кийчвелча, цунах къа а хийтта, дала устагIа бахьийтаб йоах цунна гIурбанна бе...

Цхьаккхача моралаца доагIаш а е товш а из доацилга цу масало а дика гучадоакх.

ГIурбаш деча деношка динах тешаш бараш «еза» я оалаш йолча моттигашка ух, сагIаш тел. Цу гIулакхаша дукха нах балха тIера боах. Санитарни а эпидемиологически а оагIорахьа кхерамеи мегаргдоацаши хIама да из. Цхьан цIагIа, цхьан истола тIа нийслу дукха нах. Цига цхьаккха гигиена кхоачашъяц: цхьан пхьегIа чура массане хIама юъ, дIа а хьа а эцаш, цхьан кружка чура хий мол. ХIаьта цу наха юкъе хийла саг хила тарлу дIа-хьа доала лазар долаш. Цуморча пIейша дIа-хьа доаржаду тайп - тайпара инфекционни лазараш. Цудухьа Iалаьмате лоархIаме да коммунисташа, кхыча болхлоша шоай дезалашта, гаргарча, бовзачабезача наха, къахьегама коллективашта гIурбах доала зе дIадовзийтилга.

Л. ДЖАНХОТОВА,
санитарни просвещене республикански ЦIен болхло.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

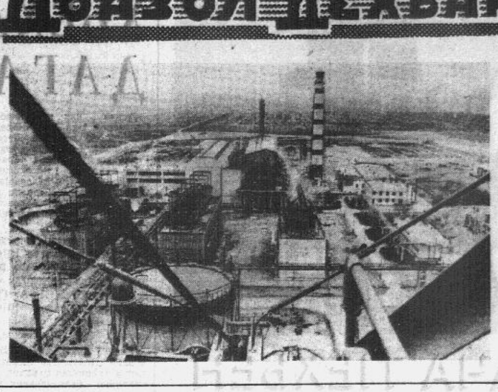
Корта бохош малар меларцеи алкоголизмацеи къовсам лоаттабелга чIоагIдара лаьрхIа гIулакхаш чакхдахара, къаракъа, ликеро - водочни изделешта, коньякашта, шампанскена, чIоагIдаьча комсий а сома - комарий а чхьагIараштa, йийна розничн мах тIатоха соцам баьб СССР Министрий Совето. Иштта, 40 градус чIоагIал йолча къаракъа, ликеро - къаракъа изделей, коньяка 0,5 литра розничн мах 1 сом 50 кепиги лакхбу юкъера лаьрхIача, шампанске 0,8 литра 1 сом, чIоагIдаьча комсий а сомакомарий а чхьагIара 0,7 литра 20 кепиг, йийна 0,5 литра 5 кепиг лакхбу мах.

ЧIоагIданза, ахчIоагIдаь, ахмерза, ловзаш долча чхьагIарий розничн мах лакхбац.

Юкъарча кхачан предприятешка (ресторанашка) дохкача йийна а, хIаьта иштта цу предприятешкарча чхьагIара къаракъа изделешта а мах тIатохара боарам хувца ца луш ше хиннача бут.

Маьхашта йолча СССР Паччахьалкхен комитета тIадиллад 1985 шера 27 августе денз керда розничн маьхаш юкъедоаладелга.

Доазол дехьара

✦

АФГАНИСТАН. Советски проектахи советски новкъосталцеи хьалъяь Мазари-Шарифера азотни удобреней завод боккха лоархIам болаш я мехка хIама хьакхоллара низаш дегIадоалаеча. Удобренеел совгIа цо халкъа боахама тел коача аммиак, баллонашкара кислород, «бекъа» ша, электроэнерги. Заводерча йIовхала электростанце (сурта тIа) электричестваца Iалашъю горолаш Мазари-Шариф, Балх, къулбаседерча провинцешкара кхы цхьайола нах баха моттигаш.

В. ЗУФАРОВА сурт. ТАСС фотохроника.

✦

МАШАРЕЧА КОСМОСА ТIЕХЬА

Дунен халкъашта юкъерча сообществага к х а ь ч а й цхьаькха бокъонца йола машара инструмент. ООН Генеральни Ассамблея 40-ча сессе дувцийта Советски Союзо оттадаьд «Космически аре караерзаяра цунна милитаризаци ца яра хьалашка дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладара керттера лостамаши принципаши» яха документ.

Цу актуальни деша повестка оттае лаьрхIад ерригача адамленна хьалхашка хIанз къоастаде дезаш укх тайпара дош латташ хилар бахьан долаш: е космосо вай планета тIа бахача наьха вахара хьалаш тоадара холуш дола гIулакхаш дергда е из царна кердача Iоажала кхерам хинна дIаоттаргъя. Царех ше мара доаца нийсадар, космически замагIа лаьттан тIа бахача наха дикадар хинна дIаоттаргдар а отта дезаш дар а да космоса милитаризаци ца яри машаречa вахара из лораяри.

Цхьабакъда, машара гIулакхашта космос караерзаяра адамленна хьалхашка хьаедлалуш йола Iалаьмате йоккхий перспективаш толхаю цунна милитаризаци яра йолча Вашингтона планаша. Рейгана дIакхайкаьча «седкъашкарча тIемай» программа доазонашка. ВIашагIкхийттача Штаташка чакхдоахаш да космосерча объекташта а космосера фегарчен лаьттан тIарчеи объекташта а зе дара йола ударни космически герзаш, цу даькъе космически базировне элементаш йола широкомасштабни ракеташта духьалара системаш а йолаш, хьадараи дIадоаржадараи тIадерзадаь дола гIулакхаш.

Космоса милитаризаци яра планаш чакхъяхаро геттара чIоагIбергбар ядерни кхерам, лаьттан тIара ядерни герзаш дIадаларга вIалла даха дог доацача кхоачадергдар халкъаш. Цул согIа герзаш Iоаделга качественно кердача наькъагIа дерзадергдар, дерригача лостамашкара цун боарамаш кхерамеча оагIорахьа хувца а долийташ. Уж герзаш хьадарга адамле машаре дегIайоалаяра, хьалхашка латта тIехьатетта йиш йоаца декхараш къоастадара эшаш дола кхы а дукхагIа рузкъа дIадохийтаргдар. Из деррига бахьан долаш Советски Союзо предложени оттаьй космоса милитаризаци ца яйталга Iалашдара мел могар де, машара гIулакха цунах пайда эцара дола дунен халкъашта юкъе цхьана леладу гIулакхаш тоадара, цу гIулакха йоагIаш йола организаци хьаяра, хIаьта иштта машара гIулакхашта космос караерзае дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладара дош дизза къоастадара а цун керттерча лостамаштеи принципаштеи вIаши дагабовлараи 1987 шерал тIехьа ца йоаккхаш дунен халкъашта юкъера представительни организаци вIашагIйоллара а хьакъехьа.

Вай мехка керда машара инициатива могаеш йолча дуккхача отклинашка белгалдоах, Советски Союза бокъонца дола адамлен юкъара декхар оттадаьд, яхаш. Из толаме кхоачашдарах, машара гIулакхашта космос караерзарах доккха беркат даргда лаьттан тIара вахар дегIадоаладараи эргадаьккха тоадараи. Космос — из адамлен юкъара рузкъа да. Из хила йиш йолаш а хила езаш а я тIема кийчонна гIулакх деш а йоацаш, машараи кхерамзленнеи, дерригача халкъий экономически а социальни а прогрессана гIулакх деш. Цунга бода никъ вай планета ерригача паччахьалкхений коллективни низаш цхьана оарцагIдахарга гIолла бодаш ба, хIаьта советски керда машара инициатива цунна тIахьехаш а я.

Дуне цхьан кIирагIа

◆

КХОХКАМ КIАЬДБАР ДУХЬА

Пномпене хиннай Кампуче Халкъа Республика, Вьетнама Социалистически Республика, Лаосски Халкъа-Демократически Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий XI конференци. Цун итогаш — Къулба-Малхбоален Азера кхохкам кIаьдбара наькъа тIара лоархIаме белгалонаш я хIаьта цу наькъагIа массехк шера тIатеIIа а де лерхIар кхоачашде гIерташ а хьайоагIа Индокитая вежарашха йола кхо республика.

Цу даькъе низаш оарцагIдаьха цар мел дечоа духьала уатт американски империализма кIалгIолла лелабу тийша болх. Цо мел могар ду АСЕАНа мехкаш (Индонези, Малайзи, Сингапур, Таиланд, Филиппинаш, Бруней чуйоагIаш йолча Къулба-Малхбоален Азен паччахьалкхений ассоциаци) царна духьала яккха гIерташ. Дагадохийтача кхоачам ба, цухьал из бахьан долаш США паччахьалкхен секретарь Дж. Шульц июле Къулба-Малхбоален Азерча мехкашка ваха хинна хилари Малайзе столице Куала-Лумпуре хиннача АСЕАН мехкий кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий шеръьча заседане юкъе дакъалоацаш хинна хилари. «Кампучийски проблема» оалаш яр хьалха а тувсаш. Таиланде волча хана Шульц нхыметтел провокационни гIулакхаш ваха хилар, Кампучена духьала бандитски гIулакхаш леладеча ЦРУ наемникийн лагере, хIаьта цига цо дош делла дуккха хьалха санна ухь «финансашца гIалувцарг» аьнна.

Конфронтаце ту линена, рионерча гIулакхаш ра Индокитая вежарашка долча Пномпене духьала цхьоагIолла Къулба-Малхбоален Азен проблемаш машара наькъаца къоастадар дика атмосфера хьаяра тIаерзаяь йола конструктивни инициативаши. Вашингтоно чIоагIгIа духьаленаш уттайой а Къулба-Малхбоален Азе Вьетнам, Кампучи, Лаос оарцагIйовлар бахьан долаш дIахо чIоагIлуш йоагIа гIулакх диалогага дугаш йола тенденци. Масала, Пномпене кепатеха араьккхача коммюнике тIа белгалдаьккхад Къулба-Малхбоален Азен машареи кхерамзлени проблемаш къоастаяра йолча дунен халкъашта юкъерча конференце дакъалаца уж кхо мохк кийча хилар.

Шоай дика уйла гIулакхаца дIачIоагIъе а гIерташ, Пномпенерча конференце доакъашхоша аьннад, тIеххьарча хана революцена карагIдаьннари машаре вахар хьалдара даькъе даьха лоархIаме толамаши хIаьта иштта Кампучера халкъа Iаьдал чIоагIдари бахьан долаш дика хьалаш хьахиннад вьетнамски добровольций доакъош Кампучера плапагIа лаьрхIа хинначул хьалхагIа, — 1990 шера — цIендаь арадоахилга чакхдаккхара. Бакъда, из деррига а хила йиш я, нагахьа санна вьетнамски бIу цIабахарах регионера кхерамале толхаяра пайда эца гIерташ дола хьалаш хьа ца хуле.

Шоаш дика уйла йолаш хилар хьа а хьокхаш Вьетнама, Кампуче, Лаосо цIаькха а аьннад Азера машари стабильности тоаяр духьа ВIашагIкхийттача Штаташцара, Китайски Халкъа Республикацара, Таиландацара гIулакхаш тоаде шоаш кийча хилар. Пномпене хиннача конференце решенеш мога а еш, дунен халкъашта юкъерча прогрессивни общественносто белгалдаьккхад, къовсаме йола проблемаш машара наькъаца къоастае, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара гIулакх де цIенача дег тIара ловш Индокитая мехкаш хилара цар тешал деш хилар.

◆

САЬНТIЕХЬАШКАРА ХIАМА ТОХАР

Блокех дIакхетанза йолча паччахьалкхений лидера — ший лоIамерча Индена моастагIаша саьнтIехьашкара хIама техай. 20 августа Пенджаб яхача штате къаьа вийнав Акали дал яхача сикхски парте председатель Х. С. Лонговала. Цул массехк сахьат хьалха вийнав Индийски къамн конгресса (И) яхача доал деча парте пенджабски организаце лидер Д. Куллар.

Юкъарчал доацаш из зулам дайраш ба Пенджаб Индех дIакъоастадара а цунна метта «Халистан» оала цхьа пачхьалкх хьаяра а тIехьа болча сикхски экстремистийи сепаристийи наемни бола нах боабераш. Цхьабакъда, цар дайи, цар гIулакхаш хьаллувцараши Инде доазонел гаьнна арахьа ба. Дика ховш да, сикхски экстремистий кIалгIолла лелабу тийша болхи террористически гIулакхаши ВIашагIкхийттача Штаташкарча, Англерча, кхыча малхбузен мехкашкарча цар штаб-квартирашкара лостам телаш долга, хIаьта иштта царна керте латтараш айхха бувзам болаш ба цу паччахьалкхений спецслужбашца.

Дунен халкъашта юкъерча империализмо Iома а беш кийчбу террористаш, цар новкъосталца Индена хIама тохара. Царна ловш дац цу мехка ший лоIамера политика хилар, блокех дIа ца кхетара боламера цун йоккха авторитет.

Инде моастагIаша вийнав Акали дал яхача парте лидер, регионально проблемаш политически наькъаца къоастае гIерташ хилар бахьан долаш, хIаьта цудухьа сикхски наха дIадехаш дола дукха дараш кхоачашде индийски правительство раьза йолча соглашенена кIал премьер-министраца Р. Гандеца цхьана кулгаш яздарах а. Цунца цхьана, чуреи арахьареи реакци вIалла раьза йоацаш йола дуккхача шерашка хьайоагIаш йола пенджабски кризис дIаяккхара чIоагIа лард еллай.

Лонговала вера яьча расследоване къаьгга хьахьекхад, зулама лераш доазол арахьа йолхаш хилар. «Таймс оф Индиа» яхача газето беча хоамах, Лонговала вера къайлагIа баь барт кийчбаь хиннаб Британски гIайренаш тIа бIи беллача Англерча сикхски раскольнически организацешта керте латтараша. Пенджабера хьал тоадара хьакъехьарча соглашенена Раджив Гандии Х. С. Лонговали кIал кулгаш яздаь ма баьллинге а Лондоне хиннай Пенджаб Индех дIакъоастаяран «Халистан» яха марионеточни паччахьалкхе хьаяран тIехьарча экстремистски группировкашта керте латтарий къайлагIара совещани. Цига тIанийца хиннай Лонговала дIавакхара хьакъехьара решени. Нах боабеча наемникашта лаьрхIа дола ахча Пакистанера хьадайта хиннад.

Цхьабакъда, Инде моастагIий эггара бIехагIа долча гIулакхашта а могаргдац цун халкъо хержача ший лоIамагIа дегIабара наькъ тIара из мохи баккха. Цу хьакъехьа къаьга дIааьннад Инде премьер - министра Р. Ганде. ХIанзарча критически моментагIа Лонговала къиза вер — из Пенджабана хинна ца Iеш берригача мехка а трагеди я. Из мейра къовсам лоаттабеча критически моменте Пенджаба тайп - тайпара общинашта юкъе барт хилийтар тIехьа. Юкъе латта гоамали наькъа дегишинна хиннача чул тIехьагIа. Ер гIайгIане хьа хьатIаьттача хана, цо делабаьча къагIа вошалла тIара довргдоадаш.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

США Iалаьмате дIаьха «машара лента» чакхдаьннад ерригача Вашингтоне гIолла. США массе а мийингера, доазол дехьара баьхкача герз Iоадара духьала къовсам лоаттабечар дийна эIы а тесса го баь хьаллаьцар конгресса, КIай цIен, Пентагона эданеш, Линкольна егIа мемориал. Итташ эзараш бола манифестанташ дIаэттар 24 километр йIаьха эIы а яь. Уж гулбеннабар 40 шу хьалха США-с атомни бомбаш теха Хиросимеи Нагасакеи боабаьраш дагалаьца а, Вашингтона милитаристски наькъа шоаш духьала хилар хьакхайкаде а. ХIара демонстранта бе доалл теганш логам лаь къаьга гата плакаташ. Царех цхьадараш тIа да тIема духьалара лозунгаш, вокхар тIа бераш, малх, сигале, хоза Iалама моттигаш.

СУРТА ТIА: Вашингтонерча манифестаце доакъошхой.

АП—ТАСС сурт.

ШКОЛЬНИ РЕФОРМА — МАССАНЕ ЮКЪАРА ГIУЛАКХ

КЪОНАЧА ТIЕХЬЕН КХОАНЕН УЙЛА Ю

Текстильни промышленностен бахача наха гIулакх деча отраслашкеи болх беш бараш та когаметта дIаоттаргбола кагирхой кийчбу Назрановски СПТУ-27. Училище айхха бувзам болаш я 52 саго болх бе йиш йола конвейер шоашта къоастаьча трикотажни фабрикаца, эшаш мел йолча оборудованеца Iалашъяь машинаш я уж. Кхычахьа санна план а я цу конвейера, хIаьта болх бригадни подрядагIа а бу.

Стажераш Iомабеш ба мастераш: М. Оздоева, Л. Цолоева, А. Даурбекова. Цу кхаь бетта йолча штатни практико таро лу дешархошта хIамаш тегара производство Iомае, езаенна говзал караерзае.

— Фабрико тха йоакхои теркон йой а, — йоах училища директора дешарепрактически даькъагIа йолча заместителa Трифонова Светлана Ивановнас, — тхона тхоашта мастерской эш, тха дешархоша швейни гIулачха эшаш мел дар шоаш дешача Iомадергдолаш. ХIаьта таронаш лохаш да тхо 30 болхлочун моттиг мукъагIа хургйола мастерске хьае. ТIаккха сона хетаргахьа, тха каяргъя лакха квалификаци йола болхлой кийчбе. Из ча дий школьни реформо дIадехар а.

ХIара дешара шу чакхдала гаргакхаьчача хана, укхаза боагIа 9-ча, 10-ча классай дешархой. Царна довз училища вахар, болх, дагабоал дешархощца а хьехархощца а.

Училище чакхъяьккхараш тесса битац. Швея-мотористка говзал карaерзаяь мел баьнна дешархой трикотажни фабрике балха хьожабу. Хьалхарча юкъа къона болхлой тIачIоагIбу йоккха опыт йолча мастерашта-хьехамчашта.

Училища педколлективон фабрика администрацеи цхьана план оттаяьй юкъерча школай профессиональни дешареи реформа хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара тIехьа бе безача балха. Цунца дувзаденна фабрика, училища, Назрановски № 1 йолча юкъерча школа комсомольций собранеш цхьа-ча ю укхаза.

Къамаьл цига дувц профориентацех, трикотажни фабрика кьахьегамхой вахарах, хIаьта училища дешархоша шоаш хержача говзалах.

СПТУ-27 иштта кийчбу кхалнаьха тIехнахьа дувхаду дай барзкъаш тега портнойш, цунца цхьана уж хьадаха а Iомабу уж. Бакъда, цу профилагIа бола мастераш тоъац училищана. Цул совгIа, Назране кIезига я наьха заказех хIамаш тегаш йола мастерскеши ательеши. Цудухьа цу специальностегIа училище чакхъяьккхараш балха отта моттиг а йоацаш бус цкъаза.

Училища дешархошеи фабрика кагирхошеи цхьана концерташ увттаду райна къахьегамхошта хьалхашка, ветеранашца вIашагIкхетараш чакхдоах. Теркам тIаозаргболча тайпара вIаштIехьбаьккха ба КИД-а болх. Культурни вахаре дикка дакъа лацар белгалдоаккхаш кагирхошка тийнна совгIаташ, дипломаш да.

Бакъда, эшараш, доацараш дукха да. Царех да училище ший спортивни, актови залаш, транспорт ца хилар. Цо тIехьашкахьа юхатетт дешархой культурни досуг йоаггIача бесса вIаштIехьйоахилга.

Училище духхьашха вIашагIъеллай Назрановски музыкальни школерча Т. Аслановас кулгалдеш йола хор (сурта тIа).

К. МАРЗИЕВ.

ХЬЕХАРХОЙ ДАГАБУВЛ

Дукха нах гулбеннабар Грознерча 1-ча Мая цIерагIча саде укх деношка. Дегаш гIоздаьнна бар берригаш. Республика халкъа образоване викалаш, идеологически болхлой бар тIадоагIача кердача дешара шера дe дезарех, Iоаьча балха опытах дувца лаьрхIа вIашагIкхийттараш.

Республикански августовски совещани хьаелл КПСС Нохч - ГIалгIай обкома Iилмани дешара заведенейн отдела заведующе П. А. Громова. Цо дош лу КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара З. А. Яндиевайна.

Республика халкъа образоване тIеххьарча шерашка хинна хувцамаш дувцаш, докладчико белгалдоаккх вай мехка тIанийца школьни реформа чакхйоаккхача дикка гIа баьккха хилар. Бакъда, хIанз а дукха да республика халкъа образоване кхоачамбоацараш. Керттера дар да вай беча балхах хьахулаш дар. хIаьта республика школай выпускникех нийсса ахаш дешара заведенешка чакх ца боалаш бисаб, шоашта юкъе медалисташ а болаш. Из да бухсоццаш хьахиннар. Цу деша уйла е декхарийла ба тахан берригa а хьехархой.

Вай республике 16 эзар зIамсаги йоIи е дешаш а е болх беш а яц. ХIаьта цхьаннена къайле яц цу тайпарча кагирхошкара дукха зуламаш дувлилга.

Кхы дукха а хоадам болаш дола дешаш дийцар З. А. Яндиевас школьни реформаца дувзаденна а халкъа образоване гIулакх лакхагIча лагIа тIа даккха хьехархой эскара гIо дергдолаш а.

Бoкхача теркамца ладувгIаш бар зале мел хиннараш, цахаддаш йоазош дора шоай записной книжкаш тIа. Халкъа образованеца бувзам болаш мел волчун балха школа ший тайпара маIан дола занятн яр чакхйоаккхаш яр. Совещане къамаьлаш дераша дукха пайдане хIамаш дувцар, шоай балха зеденнарех лаьца дагабувлар новкъосташца.

Дош делар Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра С. М. Мовтаевна. Хьехархой кердача дешара шерaца даькъал а бувпаш, шоай атта боацача балха тIа хьнаре къахьегарца белгалбаьннача дуккхача хьехархой цIераш яьхар цо. ДIахо аьлар: «Вайна хьалхашка тахан доккхий декхараш латт: цкъа - дале, берригача мехко тIанийцача школай реформа декхараш кхоачашде дезаш да вай, шозлагIа-дале, хIанз вай накъадолх хьамсарча парте XXVII съезда. Вай балхаца мел дола кхоачамбоацараш дIадаьха, дикача толамашца накъадаха деза вай цун. ХIаьта кхоачамбоацараш дий аьлча, уж шортта да. Укх шера эскаре гIулакх де тIахьийхача кагирхойх 80 саг. кхыметтел бархI класс а чакхъяккханза хилар. ХIаьта дешара шу чакхдоалаш яздаьча контрольни балхех 34,2 процент дешархой мара лоархIабаьбац. Iалаьмате во лел республике школашка бераштa наькъагIа лелара бокъонаш Iомаелга. ДIадахача шера дукха бераш машинаша лозадаьд. Из а хьехархой лeдарло я. Бакъхургдац, вай балха духхьал кхоачамбоацараш мара дац аьлча. Дукха да республикерча хьехархой эскара карагIдаьнна дикадараш. Царех да ялх шу даьнна бераш школе деша Iомадара Iоаяь опыт, чакхъяьккха эксперимент. Республике хьалъеш я 1300 моттиг йола 9 берий беш. Укх шера Iалаьмате дика къахьийгад цхьайолча дешархой производственни бригадаша. Вайна карагI мел даьннар а ца деш мел дисар а теркамга а ийца, берригa низ тIабахийта беза керда дешара шу дика дIадоладаран из чакхдаккхаран».

Лерг дилла ладувгI залерчар министра къамаьлага. Кхетаду цо дувцар карагIдаьнначун итог а де дезаш долчун план а йолга.

Тайп-тайпара проблемаш а дешаш а дувцаш къамаьлаш дора совещане вIашагIкхийттараша.

Хьехархой хьаштех а уж кхоачашдара де дезарех а дийцар халкъа образоване болхлой союза обкома председатела К. М. Герзелиева.

ТIаккха дош лу Грознерча Ленински районо заведующена Р. А. Дмитриенкона. Цо дийцар шоай районерча школай коллективай балхах, Горьковски областа школай балха опытагIа шоаш болх бе лаьрхIа хиларах.

ДIахо совещане къамаьлаш дир Надтеречни юкъерча школа директора М. Ю. Усманова, Наурски района Савельевски юкъерча школа директора Я. Б. Вегела, Чири-Юртовски школа директора А. П. Симоненкос, Назрановски № 1 йолча юкъерча школа директора Ю. Я. Мальсагова.

Гулбеннараша тийнача хаттараштa жоп делар министра С. М. Мовтаева. Совещане балха юкъе дакъа лаьцар РСФСР просвещене министра заместителa Д. М. Забродина.

Х. АУШЕВА.

Эскаре гIулакх деш ба вай мехкахой

НОВКЪОСТИЙ ТЕШАМ

Шоллагiа шу да Авторханов Руслан Советски Эскаре гIулакх деш вола. Цу юкъа цох хиннав вниза вола бIухо, ший подразделене воккхагIвола водитель, кагирхой хьехамча. Цун накха тIа лепаш я «КхоалагIча класса водитель» яха знак.

Нахаца тарвала ховш саг ва Руслан. мичча хана кийча ва из ший новкъоста оагIув хьаллаца а цунгара доаггIар цIенхаштта хьадеха а. Цудухьа боккха тешам бенаб цох новкъостий. Цар из хержав шоай подразделене комсомольски организаце секретаралла.

Шийна тIадилла гIулакх цIена кхоачашду Р. Авторханова, каст-каста вIаштIехьдоах салоIача хана городе экскурсеш, кино, музее, театре культпоходаш елга. Даим а рейсе араяла кийча я цуп машина, из хьадех цо ший новкъосташкара а.

— Иштта хила со Iомаваьр ва са хьалхара хьехамча, отделене командир, хIанз запасера сержант вола Бирюков Александр. Тахан соца цхьана эскаре гIулакх деш ба 18 къаман кагий нах, царца 11 саг вай мехкахо а волаш. Дукха дIайха дешаш ала лов сона сайца цхьана болча Дурдиев Русланах, Шаптукаев Аликах, Евлоев Мувсайх, кхыбарех, — йоах Руслана.

Боккха бац АвторхановгIар дезал — воIи йоIи. Луиза дешаш я Нохч - ГIалгIай пачча-хьалкхен университета исторически факультета йиълагIча курсе. Ленински стипендиатка я из. ХIаьта Руслан ше а вар укхаза экономически факультете дешаш. ХьатIадоагIача шера чакхйоал Русланa эскаре гIулакх де деза ха. ЦIавеча дIахо а деша уйла йолаш ва из.

СУРТА ТIА: Р. Авторханов.

Р. АУШЕВА сурт.

ПОЛИМЕРАШ — УНАХЦIЕНА ГIУЛАКХ ДЕШ

МОСКВА. СССР АМН (медицински Iилмай академе) А. Н. Бакулева цIерагIча дега-миай хирурге Iилмантохкама института полимерий лабораторе Iилманхой цIий лелача миай протезаш вай мехка хьаяра проблема йоашхаш бола тоъал шераш да.

ХIанз клинически тохкамаш толаме чакхдоахаш я протезий пи тайпа. Арахецаш йолча протезий тIехе цунна дика тIалаташ йолча антикоагулентаца кхоалаш я керда метод.

Медикашта йоккха перспективни хьеллаш да «витлана» яхача углерод йоаллача материалех хьаьча протезех пайда эцар.

Института болхлоша кийчдаьча тохкамаша новкъостал ду дега-миай система моастагIа лоархIача тромбозаца (миаш яьнна дIакъовларца) лоаттабеча къовсаме.

СУРТА ТIА: химически Iилмай кандидат С. П. Новикова а лаборантка М. Н. Селезнева а протезашта эксперимент еш ба.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕЗА, ДОВЗА

Къонача туристий республикански станце директора заместителa Арушанов Владимир Вартановича дагалувц цкъа школе чакхъяьнна анкетировани. Дешархошта хьалхашка оттадеш хиннача хаттараштa юкъе дар: хIама довзара, Iомадара, шоана эггара хьамсарагIа йола балха формаш малагIаш я? ДукхагIдолча бераша аьлар: туристически походаш, экскурсеш, тайп-тайпара ловзараш.

Из бакъда, берашта кхетам балара, кхыдар довзийтара, цар физически а духовни а низ оарцагIбаккхара лоархIам бола средство туризм йолга. Цунах бизза пайда эца хац дукхача хьехархошта. Нагахьа санна ца довзар довза гIерташ, кердачоа тIакхувш, приключенеш, кхыдар дезаш а уж хIамаш тахка а гIерташ бераш хилча, цуморча хIамаех кхераш, фу хургда-хьогI аьнна хеташ, кхерабенна юхаозалуш хул цхьабола хьехархой. Иштта аттагIа да. Бакъда, бокъонца волча хьехархочо лехац уж аттонаш, кхерац берий къоналах. Кхычун ги долла а ца гIерташ, дерригa де дезар ше хьаду цо.

— БоагIача бесса из болх бара, — йоах станце директора С. А. Омарова,— оаха тхоай опорни школашка тайп-тайпара хIамаш ду. Туристско-краеведчески болх дика бу школаш республика хIара районе йолаш я. Масала, царех я № 9 йола Грознера юкъера, № 1 йола Гудермесера юкъера, № 3 йола город Назранера юкъера а иштта кхыйола а школаш. Цу мероприятешта юкъе хила тарлу Ищерски школе оаха чакхъяьккхар мо йола пионерски отряда заседани. Цига дийцар краеведчески материал гулъеш звеньяша баьча балхах, гойташ дар, Iоаяь краеведчески материалаш тIайола альбомаш, белгалдир тIехьа-тIайоагIача хана че дезар. Из хила тарлу дружина совета заседани, цига дувцаргда отрядаша баьча балхах. Цунах дувца мегаргда краеведчески материал юкъе а йолаш хулача урокашка. Боккъалдар аьлча, дешар Iомадеш а кхетам луш а йола моттиг урок я. Цига дукхагIа дувца доагIа краеведчески материалех. Цунах хьахул туристско-краеведчески болх дIаболабалара юхьиг. Масала, № 17 йолча Грознерча юкъерча школе дукха дийцар поэт М. Ю. Лермонтов а йоазонхо Л. Н. Толстой а Нохч-ГIалгIайчене хиларах, укхаза шоашта дайнар, хезар шоай кхолламе цар мишта даьшхад. Кавказа хетаяь малагIа произведенеш цар кхеллай. № 15 йолча юкъерча школа внеклассни дешара урок хетаяь яр «Йоазонхой а поэташ а — хьамсарча мехках» яхача темана.

Уж тайпа урокаш дIаяхьа йиш я уж йоазонхой хиннача моттигашка — Старогладовске, Толстой-Юрта, Валерике экскурсеш а еш. Бакъда, походашка арабоалаш тоъам бац краеведчески знанеш хилар, йовза еза туристически навыкаш: палатка дIаоттаде, цIи лотае, даа хIама кийчде, тIий дацар аьнна, хин тIехьвала. Из де бераш Iомаду пионерлагерашкарча вожатеша, воспитателаша, каст-каста чакхйоахача семинарашка.

Боккъалдар аьлча, нагахьа санна уж тайпа походаш еш ецаре, сакъердам кIезигагIа хургбар цига. Цу даькъе лагерашта дикка гIо ду къоначa туристий республикански станце болхлоша. Дукхача пионерлагерашка бIаргчача сменах болх беш хул цу станце методисташ. Иштта Шалажерча «Раздолье» яхача лагерерча бераша шоай хьехамчаца Федоров Александр Федоровичаца цхьана хIара денна ю уж тайпа походаш. Цигара бераш дика Iомаденнад палатка дIаоттае, цхьан цIилеторгаца цIи лотае, кхыдар де. ХIанз царна дика довз вай республика хьунашкара оакхарий, оалхазараш, гаьнаш.

Iаяха хоза моттиг яц ала мегаргда Шалажера «УнахцIено» яха а Н. Островске цIерагIа йола а пионерлагераш яда моттигаш. Цига нийсвеннав станце методист Амиров Руслан. Цун дика вIаштIехьдаьннад бераштa сакъердаме походаш е. Цо чакхъяьхар цига туристий балха техника Iомаяра лагерашта юкъера яхьаш, отрядий спортивни мероприятеш. Кхыметтел «Жи-варий, кIаьнкаш!», «Жи-варий, йиIигаш!» яха яхьаш, «Зарница» яха тIема-политически ловзар чакхдоаккхача а юкъейнхьар цо цхьаццайола туристий навыкаш. Цул совгIа, Руслана чанхъяьккхар краеведчески викторина, тематически лекци йийшар, вожатехи боккхагIа болча пионерехи инструкторий-туристий актив кийчйир. Мел дийцар, Iомадаьр дIачIоагIдеш Iаьржа хий долча, Лохера Iамаш долча походашка хилар. Лоамашка санна укхаза халонаш яцар, цудухьа Руслана дукхагIа дийцар краеведене балхах. Бераш хилар мехкдаьтта хьалъуввзача насосашка хьожаш. Мастеро дукха дийцар пионерашта республике доаккхаш долча мехкдаьттах. «Тепличный» яхача совхоза директора бовзийтар къонача туристашта шоай боахам. ТIема хана хиннача шин дзоте баха а хилар уж. Укхаза Руслана, ше историк хиларах тарра, дийцар Кавказ а Грозный а лораеш лаьттача тIемаех. Дальхе лораеш Нохч-ГIалгIайчен къонгаша гайтача деналах.

Массехк ди даьлча дIайолалургъя школера занятеш. Пионерски сборашка, класски сахьаташка, урокашка дукха хургда берий шоаш хиннача моттигех, дайзачох лаьца дувца, гойтаргъя гулъяь материалаш.

ГIорваьнна вовзача советски поэта Максим Рыльске ма аллара: «Дийза ца Iеш, довза а деза даьй лаьтта». ХIаьта из де гIо-новкъостал ду берашта турпоходаша. Берех патриоташ кхебара цо новкъостал ду...

М. ТУТАЕВА.

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Юханхайна, горнисташ!».
9.05 — Г. Довнар. «ЦIи екъаш хила». Ворошиловградски областной музыкально-драматически театра фильм-спектакль.
11.00 — «Артельни гIулакх» яхача документальни телефильма премьера.
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Вай заманхо». Документальни фильмаш: «ХIама хьаду мукъа йола ха», «ЯIаьха гота», «Са професси — болхло».
15.30 — «КъайлагIа дерригача дуненга». Берашта дола художественни телефильм. 1-гIа сери.
16.30 — «Кердадараш».
16.35 — «Халкъа мукъамаш».
16.50 — «Бераштa — оаихарех».
17.20 — «Гаьнарен юхереи иллин».
18.00 — «ХIара сурта тIа — малх».
18.15 — «Iилмеи вахари».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — ГIуланхашин нахи. Стахановски болама 50 шу дизарга.
19.25 — Тахан — Советски кино Ди. СССР кинематографистий Союза правлене хьалхарча секретара кинорежиссера Л. А. Кулиджанова выступлени.
19.35 — «Кердадараш».
19.45 — «Цкъа тхъо шу хьалха». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Киноконцерт.
22.25 — «Тахан дунен тIа».
22.40 — «Хьо йолча воагIа со, Арктика». Документальни фильм.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «ТIема ханара письмош» яхача Iилма - довзийтара фильма премьера.
8.40 — «Жуккарга сакъердам бе». Художественни телефильм. 1-гIа сери.
9.45 — «Гургал».
10.15 — Документальни фильмаш: «Кхоанен, ломмеи даими», «Каратау: тIкъоалагIа бIаьсти».
10.55 — «Шахматни школа».
11.25 — Фильм — берашта: «Калле-сыщика приключенеш». 1-гIа сери.
12.30 — Французски мотт. Хьеха 2-гIа шу.
13.00 — Мультфильмаш: «Лошарик», «Мишта тIом бора жIаленусналаша кхешца».
13.30 — РСФСР заслуженни артиста Н. Петрова концерт (фортепьянов).
14.20 — «Юртара сахьат».
15.20 — «Кердадараш».
16.45 — «Юрий Тарич». Документальни фильм.
17.05 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
17.20 — Фильм-реклама.
17.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
17.45 — «Карнавал». Художественни фильм. 1-гIа сери.
19.00 — Футболах йола дунен чемпионат. Юнioраш. Бразиле сборни — Испане сборни. 2-гIа тайм. Тбилисера трансляци. Из йистеяьлча (19.45) — «Велоспортах йола дунен чемпионат» Италера передача.
20.00 — «Бийса даьнъала хийла шун, бераш!», «Паччахь-пхьид». Мультфильм. 1-гIа дакъа.
20.20 — Теркам — опыт! (Назрановски района «40 лет Октября» яха совхоз).
20.40 — Тахан советски кино Ди.
21.35 — «Жуккарга сакъердам бе». Ши сери йолча художественни телефильма 2-гIа сери.
22.45 — «Кердадараш».

28 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Берашта — оаихарех».
9.05 — Дiалокх РСФСР халкъа артиста В. Климова (чIондарг).
9.30 — «Путешественникий клуб».
10.30 — «Цкъа тхъо шу хьалха». Художественни фильм.
11.45 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Юртара анайовхаш». Документальни фильмаш: «Гаьна яьха барханаш», «Ферма».
15.30 — «КъайлагIа дерригача дуненга». Берашта дола художественни телефильм. 2-гIа сери.
16.30 — «Кердадараш».
16.35 — Глинки цIерагIа йолча XI-ча Ерригсоюзни конкурса лауреатий концерт.
17.30 — «...Ялхайтта шу даьннен бокихагIеи».
18.15 — «ХIанзара дунен болхлой болами».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Къизача тIема юкъера котдолаш арадовла...». Алкоголизмах доалача зенах йола передача.
19.45 — «Кердадараш».
19.50 — «Гобен Хинганеи гIовла». Художественни фильм. ГДР-а дакъа а лоацаш, «Мосфильми» МНР-и. 1-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах дола дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. СССР сборни — ФРГ сборни. В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадионера передача.
23.05 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Урока тIехьа урок». Документальни фильм.
8.50 — «Жуккарга сакъердам бе». Художественни телефильм. 2-гIа сери.
10.00 — Мультфильмаш: «ЙиIиги пили», «Пхьагилги мозеи».
10.30 — УССР «Донбасс» яхача иллеи халхареи заслуженни ансамбла концерт. Донецкера передача.
11.15 — «Дезали школеи». Тележурнал.
11.45 — Фильм — берашта. «Калле - сыщика приключенеш». 2-гIа сери.
12.50 — «Немций мотт». Хьеха 2-гIа шу.
13.20 — «ДегагIоз — из илли». Фильм-концерт.
14.10 — «Дика товараш дукхагIа».
14.40 — С. Прокофьев. Оркестрцарча фортепьянона дола № 5 йола концерт.
15.10 — «Казахстан йовзийтеш хьона?». Викторина хаттараштa дола жопаш. Алма-Атера передача.
15.35 — «Кердадараш».
17.15 — «Европана кхерам тувсар — дуненна кхерам тувсар». Документальни фильм.
18.15 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.35 — Фильм-реклама.
18.40 — Республика хоза моттигаш. Шалински заказник.
18.50 — «Томски химически завод». Документальни фильм.
19.10 — Стахановски болама 50 шу дизар.
19.25 — Атеистически темех (нохчий меттала).
19.35 — Iилман - технически прогресс — вахаро дIадехар. Грозненски ремонтно - механически завод.
20.00 — «Бийса даьнъала хийла шун, бераш!», «Паччахь-пхьид». Мультфильм. 2-гIа дакъа.
20.15 — «Содружество». Тележурнал.
20.45 — «Картлеи Кахетеи иллеши халхараши». Фильм-концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Дош тахнар» яхача художественни телефильма премьера (Венгри).
22.55 — «Кердадараш».

РАДИО

27 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Инструментальни ашараш (гIалгIай меттала).
9.15 — КПСС XXVII съезда накъадолхаш. «Ханал хьалхабаьннараш» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — «Берий хьакъехьа боккхий бараштa». «Ульяновгlар дезале кхетамца кхебар». Беседа (гIалгIай меттала).
16.16 — Производстве хьалхалаттараштa дола концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Кхашкара — тика тIа кхаччалца» (эрсий меттала).

28 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — «Хоамаш. Хаоттам» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
8.36 — Ленинах, партех, Даьхенах дола иллеш (нохчий меттала).
11.15 — «Мастер кхетам лур а хьехамча а ва». Зарисовка (гIалгIай меттала).
11.30 — «Халкъа кхоллам». Ашарий программа (гIалгIай меттала).
15.15 — «ЦхьоагIо йолча дезале» (гIалгIай меттала).
15.35 — «Ден темаегIа» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.15 — Концерт (нохчий меттала).
16.45 — «Iилман - технически прогресс сихъеча сага гIулакхий лоархIам» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Баьцадаарий кхашка» (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, къулбаседа - малхбоалехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 25—30, Грозне 27—29 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 13—17, дийнахьа 26—31 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05241. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3868.